

Naiserityisyyttä huomioivien toimintatapojen kehittäminen Vantaan vankilassa

Aku-Pekka Komulainen, Jouko Niittymäki

2022 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Naiserityisyyttä huomioivien toimintatapojen kehittäminen Vantaan vankilassa

Aku-Pekka Komulai-
nen
Jouko Niittymäki
Sosionomi amk
Opinnäytetyö
Huhtikuu 2022

Aku-Pekka Komulainen, Jouko Niittymäki

Nais erityisyyden kehittäminen Vantaan vankilassa

Vuosi

2022

Sivumäärä

47

Tämän opinnäytetyön tehtävänä on selvittää millaisia toimintoja tulisi järjestää Vantaan vankilaan avattaviin naisvankiosastoihin ja millaisia seikkoja tulisi huomioda heidän kanssaan työskennellessä. Toimeksiantajana opinnäytetyöllemme toimi Vantaan vankila ja se toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Työn tietoperusta pohjautuu lainsäädäntöön ja naisvankeudesta laadittuihin tutkimuksiin. Teoriaosuudessa keskityimme naisten rikollisuuteen tilastojen valossa, heidän taustoihinsa, sekä heihin liittyviin erityiskysymyksiin ja nais erityisyyteen rikosseuraamustyössä. Opinnäytetyön tutkimusaineisto kerättiin vuoden 2022 keväällä haastattelemalla kymmentä henkilöä. Heistä osa työskenteli naisvankien parissa ja osa oli vapautuneita naisvankeja. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina, jossa kaikille haastateltaville avainkysymykset olivat samat, mutta joihin he vastasivat omin sanoin. Aineisto analysoitiin temaattisen analyysin metodein.

Tulosten perusteella naisvankin saapumisvaihetta vankilaan pidettiin tärkeänä, koska silloin kartoitetaan lähtötilannetta naisen taustat ja tarpeet huomioon ottaen. Jokaiselle halukkaalle tulisi myös pystyä järjestämään riittävä määrä mielekästä toimintaa osastolla; yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Tutkimuksessa nousi esille myös vertaistuen tarve ja vankiloissa tulisi selvittää kokemusasiantuntijoiden käytön mahdollisuutta laajemmin.

Haastateltavat pitivät henkilökunnan osaamista tärkeänä. Nais erityisyyden ymmärtäminen ja traumatietoisuus nousivat esille tuloksissa ja niitä pidettiin tärkeänä, ihmissuhdetaitojen lisäksi. Nämä asiat tulisi ottaa huomioon koulutuksissa ennen osastolla työskentelyä. Henkilökunnan roolia vankin ja sidosryhmien välillä pidettiin myös tärkeänä, joka korostaa vastuuvirkamiesmallin tärkeyttä. Jatkotutkimusehdotuksena naisvankien kanssa työskentelevän henkilökunnan koulutusta tulisi kartoittaa maan laajuisesti ja tämän pohjalta suunnitella henkilökunnan lisäkoulutuksen tarve.

Aku-Pekka Komulainen, Jouko Niittymäki

Development of female specialty in Vantaa Prison

Year

2022

Pages

47

The aim of this thesis is to find out what kind of activities should be organized in the female prison blocks to be opened in Vantaa Prison and what kind of factors should be taken into account when working with them. The research was commissioned by Vantaa Prison and was carried out as a qualitative study. The theoretical background is based on legislation and research on female imprisonment focusing especially on women's crime in the light of statistics, their backgrounds, and related special issues and women's specificity in criminal sentencing work. The research material was collected by interviewing ten people in the spring of 2022. Some of the interviewees worked with female prisoners and some were released female prisoners. The interviews were conducted as thematic interviews, in which the key questions were same for all interviewees, but to which they answered in their own words. The data was analyzed using thematic analysis methods.

Based on the results, the phase of arrival of female prisoner's at the prison was considered important, because at this point the starting situation is mapped considering the woman's background and needs. A sufficient number of meaningful activities should also be organized in the blocks, according to individual needs. The study also highlighted the need for peer support and the possibility of using experienced experts in prisons should be explored more widely.

The competence of the staff was considered important. Understanding of female specificity and trauma awareness emerged in the results and were considered important in addition to interpersonal skills. In training, these things should be considered before working in the blocks. The role of staff between the prisoner and stakeholders was also considered important. This underlines the importance of the accountability model. As a follow-up research proposal, the training of staff working with female prisoners should be mapped nationwide and the need for additional staff training should be planned on this basis.

Keywords: female specialty, prison ward, female remand prisoner

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Toimintaympäristön kuvaus.....	7
2.1	Rikosseuraamuslaitos	7
2.2	Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio	7
2.3	Rikosseuraamuslaitoksen arvot ja strategia	8
2.4	Vantaan vankila ja laitoksen organisaatio	9
3	Tietoperusta	10
3.1	Naisvankeutta määritteleviä lakeja, määräyksiä ja suosituksia.	10
3.2	Naiserityisyys vankilassa	11
3.3	Naisvankien taustat ilmiönä tilastojen valossa.....	13
3.4	Naisvankiselvitys	14
3.5	Lähityö naisvankien kanssa	15
4	Tutkimusasetelma.....	16
4.1	Tutkimustyön tavoitteet ja tutkimusongelma.....	16
4.2	Laadullinen tutkimus	17
4.3	Aineiston keruu.....	17
4.4	Aineiston analysointi.....	18
4.5	Eettisyys ja luotettavuus	20
5	Tulokset	20
5.1	Naisvangin saapuminen vankilaan	21
5.2	Osastojen toiminnot	22
5.3	Henkilökunnan osaaminen ja työote	26
6	Johtopäätökset	29
6.1	Naisvangin saapuminen vankilaan	29
6.2	Toiminnot naistenosastolla	30
6.3	Naisvankien kanssa työskentelevä henkilökunta	30
6.4	Yhteenveto	31
7	Pohdinta	32
7.1	Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kehittyminen	32
7.2	Eettisyys ja luotettavuus	34
7.3	Jatkotutkimus- ja kehittämisehdotukset	35
	Lähteet.....	39
	Kuviot	42
	Taulukot	42
	Liitteet	43

1 Johdanto

Työskentelemme Vantaan vankilassa erinäisissä valvonnan tehtävissä. Tarve tälle opinnäytetyölle syntyi Vantaan vankilan johtajan kanssa käyden keskustelun yhteydessä syksyllä 2021. Vantaan vankilaan on suunniteltu perustettavan uudisrakennuksen yhteyteen 19 paikkainen naistutkintavangeille tarkoitettu osasto. Osasto on tarkoitus jakaa kahteen osaan: toiselle puolelle tullaan sijoittamaan naisvankeja, joilla on tutkinnallisia yhteydenpitorajoituksia ja toinen puoli on tarkoitettu heille kenellä rajoituksia toiminnalle ei enää ole. Osana uudisrakennushanketta on syntynyt tarve kehittää ja suunnitella tulevaisuutta varten monia tiloja, sekä erinäisiä toimintoja, jotta uuden, Suomen suurimman, vankilan toiminta voisi käynnistyä täydellä teholla heti kun rakennustyöt valmistuvat vuonna 2025. Alkuvuosina Vantaan vankilassa on ollut naisvankiosasto noin kymmenen vuoden ajan, joka myöhemmin lakkautettiin kasvaneen miestutkintavankimäärän vuoksi. Tuleva naistutkintavankiosasto tullaan perustamaan samoihin jo olemassa oleviin tiloihin, joissa se toimi aikaisemminkin. Tutkimuksemme tavoitteena onkin karvoittaa niitä tekijöitä, jotka ovat tärkeitä uuden naistutkintavangin vankilaan saapumisen -, naistutkintavankiosaston toimintojen - ja henkilökunnan osaamisen kannalta heidän työskennellessään naisvankien kanssa.

Työn tietoperusta pohjautuu kansainväliseen ja kotimaiseen lainsäädäntöön ja naisvankeudesta laadittuihin tutkimuksiin. Teoriassa keskitymme naisten rikollisuuteen tilastojen valossa, heidän taustoihinsa, sekä heihin liittyviin erityiskysymyksiin ja nais erityisyyteen rikosseuraamustyössä. Tutkimuksessa lähestymme tulevan osaston kehittämistä nais erityisyyden näkökulma huomioiden, koska suurimmalla osalla vankilaan saapuvista naisista on taustallaan erinäisiä sosiaalisia ongelmia ja eriaisteisia traumoja. Henkilökunnan nais erityinen työote, traumasensitiivisyys ja restoratiivisuus nousivat tutkimuksessa keskeisiksi keinoiksi toimivan vuorovaikutuksen ja dynaamisen turvallisuuden luomiseksi. Henkilökunnan osaamisesta tulisikin huolehtia riittäväällä koulutuksella, jotta pystyttäisiin havainnoimaan naisvankien erityiset tarpeet ja huomioimaan ne myös toiminnassa. Suunnittelussa pohdittavaksi tulee myös tarvittava henkilöstöressurssien määrä, tehtävät, sekä sukupuolijakauma. Naisvankien kanssa työskennellessä täytyy henkilöstössä olla riittävä määrä samaa sukupuolta olevia työntekijöitä, mutta kummankin sukupuolen edustajia tarvitaan.

Naisvagin saapuminen, osastolla heille järjestettävät toiminnot ja henkilökunnan osaaminen ovatkin tämän opinnäytetyön keskeisiä teemoja ja myös sen tutkimuskysymyksiä. Näiden teemojen pohjalta tekemämme tutkimusta vertaamme työn tietoperustaan tulokset osiossa. Lopuksi pohdimme vielä tässä opinnäytetyössä esiin nousseita asioita eri näkökulmista ja miten niitä voitaisiin soveltaa Vantaan vankilassa.

2 Toimintaympäristön kuvaus

Toimintaympäristön kuvaus - luvussa tulemme käymään läpi keskeisiltä osin, oikeusministeriön alaisuudessa toimivan Rikosseuraamuslaitoksen roolia suomalaisessa yhteiskunnassa, sekä Etelä-Suomen rikosseuraamusalueeseen kuuluvaa Vantaan vankilaa toiminta-alueena. Vantaan vankila toimii opinnäytetyömme toimintaympäristönä.

2.1 Rikosseuraamuslaitos

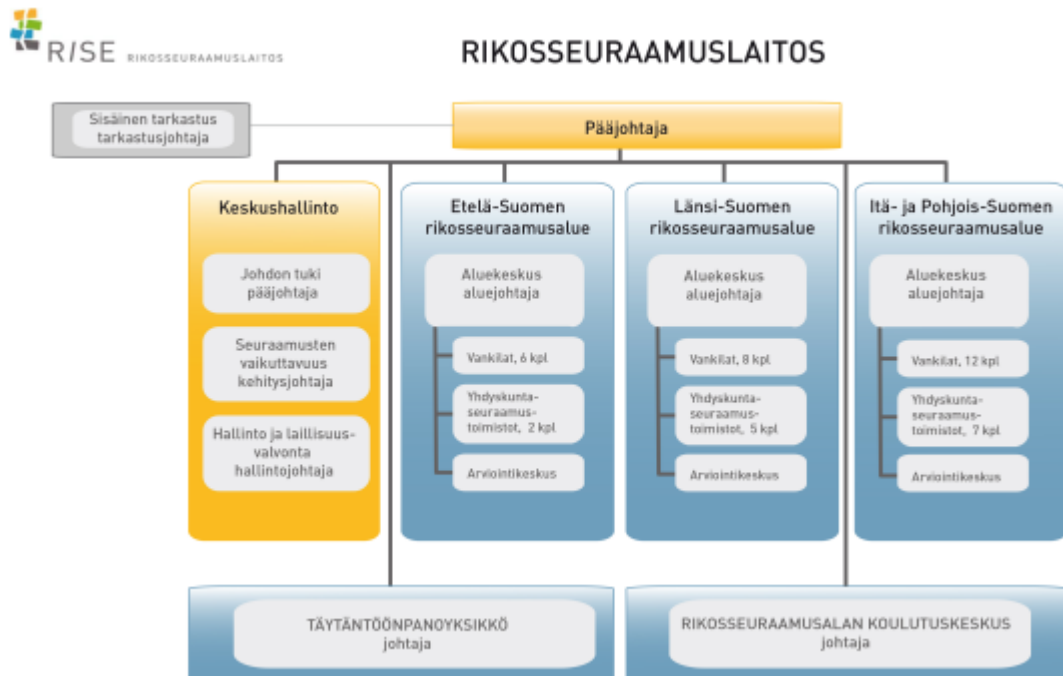
Rikosseuraamuslaitos on oikeusministeriön alaisuudessa toimiva, tuomioistuinten langettamien rikosoikeudellisten seuraamuksien täytäntöönpanoviranomainen. Rangaistusseuraamukset voidaan jakaa eri asteisella valvonnan tasolla vankilassa suoritettaviin vankeusrangaistuksiin; vapaudessa suoritettaviin yhdyskuntaseuraamuksiin tai kotona suoritettavaan valvontarangaistukseen, jota valvotaan pääsääntöisesti teknisin välinein. (Rikosseuraamuslaitos 2020a.) Valvontarangaistus asettuu ankaruudessa yhdyskuntapalvelun ja ehdottoman vankeusrangaistuksen väliin. Kaikissa rangaistusmuodoissa yhteistä on pyrkimys lisätä ja kehittää tuomitun valmiuksia ja mahdollisuuksia rikoksettomaan elämään. Siksi Vankeuslain (767/2005) 4 luvun 6§:ssä onkin säädetty rangaistusajan suunnitelman laatimisesta, jolla tarkoitetaan yksilöllistä suunnitelmaa siitä, miten ja missä henkilö suorittaa rangaistustaan. Näin hän etenee asteittain kohti jonakin päivänä koittavaa vapautumistaan.

Rikosseuraamuslaitoksen tärkeä tehtävä on rangaistusten täytäntöönpanon lisäksi huolehtia yhteiskunnan turvallisuudesta ja pyrkiä ehkäisemään omalta osaltaan uusintarikollisuutta. Toiminnan lainmukaisuus ja normaaliusperiaate ovat keskeisiä arvoja rikosseuraamuslaitokselle ja ne koskevat niin rangaistusten täytäntöönpanoja, kuin myös vangittujen oikeuksia. Normaaliusperiaatteella tarkoitetaan sitä, että tuomioistuimen langettaman rangaistuksen lisäksi tuomitulle ei saisi koitua enempää kerrannaisvaikutuksia. Vankilassa vietetyn ajan tulisi lisätä mahdollisuuksia sijoittua takaisin osaksi yhteiskuntaa ja vapauden menetyksen tulisi olla ainut rangaistus rikoksesta tuomitulle. (Rikosseuraamuslaitos 2020b.)

2.2 Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio

Rikosseuraamuslaitos on jaoteltu kolmeksi rikosseuraamusalueeksi, jotka ovat Etelä-Suomen rikosseuraamusalue, Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue, sekä Länsi-Suomen rikosseuraamusalue. Jokaisella rikosseuraamusalueella on aluekeskus, arviointikeskus, sekä useampia vankiloita ja yhdyskuntaseuraamustoimistoja. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallinto sijaitsee Helsingissä ja koostuu kolmesta yksiköstä sekä sisäisestä tarkastuksesta. Lisäksi keskushallinnon organisaatioon alaisuuteen kuuluu täytäntöönpanoyksikkö, joka on jakautunut useammalle

paikkakunnalle sekä Vantaalla sijaitseva Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Alla kuvio Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiosta.

Kuvio 1: Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiokaavio (Rikosseuraamuslaitos 2019b)

2.3 Rikosseuraamuslaitoksen arvot ja strategia

Rikosseuraamuslaitoksen strategian mukaan toiminnan tulee olla kaikille yhdenmukaista ja ammattitaitoista ja sen tulee valmentaa vankeja kohti avoimempaa täytöntöönpanoa. Rikosseuraamuslaitoksen keskeinen tehtävä on huolehtia yhteiskunnan turvallisuudesta ja ohjata rikoksentehneitä kohti rikoksetonta elämää. (Rikosseuraamuslaitos 2020c.)

Alla olevassa kuviossa 1 esitellään rikosseuraamuslaitoksen strategiakartta, jossa esitetään visio vuodelle 2025. Kartta havainnollistaa henkilöstön tavoitteisiin, työhyvinvointiin ja johtamiseen liittyviä asioita, sekä resursseihin kohdistuvia tekijöitä. Lisäksi siinä käsitellään toiminnallista tuloksellisuutta ja Yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita.

Kuvio 2: Rikosseuraamuslaitoksen strategiakartta (Rikosseuraamuslaitos 2020c)

Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa ohjaavia arvoja ovat turvallisuus, oikeudenmukaisuus, ihmisarvon kunnioittaminen ja usko ihmisen kykyyn muuttua. Rikosseuraamuslaitoksen arvoja ja strategiaa ohjaavat kansainväliset sopimukset, kuten Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissäännöt, jotka on kansainvälisesti tunnustettu yleismaailmallisiksi vankien vapauden menetystä koskeviksi vähimmäisvaatimuksiksi. Toinen keskeinen Rikosseuraamuslaitoksen arvoja ja strategiaa ohjaava arvoperusta on eurooppalaiset vankeinhoitosäännöt. Vähimmäissäännöissä korostuu mm. kunnioituksen vaatimus vangin ihmisarvoa kohtaan, sekä vankilan rooli valmentaa ihmistä sopeutumaan takaisin yhteiskuntaan. (Rikosseuraamuslaitos 2020c.)

2.4 Vantaan vankila ja laitoksen organisaatio

Opinnäytetyömme tilaajana toimiva Vantaan vankila on 185 paikkainen Itä-Hakkilassa Vantaalla sijaitseva tutkintavankila. Laitoksen toiminta-ajatuksena on tutkintavankeuden toimeenpano eli oikeuden määäämien pakkokeinojen käytännön täytöntöönpanosta huolehtiminen. Rikosten esitutkinnan -, tuomioistuin käsittelyjen - sekä rangaistusten täytöntöönpanon turvaamisen lisäksi vankilalla on tärkeä tehtävä estää rikollisen toiminnan jatkaminen. Vankilan toinen päätehtävä on vankikuljetusten järjestäminen. Laitos koostuu 21 vankiosastosta, joista yksi on naisille tarkoitettu matkaselliosasto. Näiden osastojen lisäksi vankilaan on sijoitettu psykiatrisen vankisairaalan Vantaan osasto, jossa on noin 10 vankia. Vantaan vankilan keskivankiluku on ollut viime vuosina noin 200 vankia vuorokaudessa. Vantaan vankilaan on sijoitettu myös Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen täytöntöönpanoyksikkö. (Rikosseuraamuslaitos 2020b; Rikosseuraamuslaitos 2021.)

Vankila on profiloitunut kuntouttavissa toiminnoissaan tutkintavankien muutosmotivaation herättelyyn, päihteidenkäytön vähentämiseen, sekä vankeuteen valmentamiseen. Vantaan vankilassa on noin 140 työntekijää. (Rikosseuraamuslaitos 2021.) Tällä hetkellä vankilassa ei ole virallisesti yhtään naisvankipaikkaa, mutta naisia säilytetään vankilassa heille varatulla matkasselliosastolla väliaikaisesti oikeudenkäyntien vuoksi ja siirtyessään toisiin laitoksiin (EOAK/1626/2018, 3).

Laitosta johtaa vankilan johtaja ja kolme apulaisjohtajaa. Yksi apulaisjohtajista vastaa laitoksen turvallisuudesta ja toinen laitoksen toiminnoista. Kolmas apulaisjohtaja vastaa pääsääntöisesti tulevan, vuonna 2025 valmistuvan, uudisrakennuksen hankesuunnittelusta. Rikosseuraamusmiehet toimivat laitoksen johdon alaisuudessa ja johtavat vartijoita heidän lähiesikilöinänsä. Työnjako apulaisjohtajien välillä on toteutettu siten, että turvallisuudesta vastaava apulaisjohtaja johtaa pääsääntöisesti rikosseuraamusmiesten toimintaa. Toiminnoista vastaavan apulaisjohtajan vastuulle kuuluu kuntoutuksen työntekijät, kuten rikosseuraamustyöntekijät, erityisohjaajat, ohjaajat, pastori, liikunnanohjaajat, sekä työmestarit. (Vantaan vankila 2020.) Kolmannen apulaisjohtajan toimenkuvaan kuuluu uuteen rakennusprojektiin liittyvien asioiden lisäksi henkilöstöasiat, sekä uuden henkilöstön rekrytointiin liittyvät tehtävät.

3 Tietoperusta

Tässä luvussa käymme läpi opinnäytetyön tietoperustan. Tietoperustassa avataan nais erityisyyttä ja mitä se tarkoittaa tutkintavankilan jokapäiväisessä arjessa ja miten Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöiden tulee huomioida naisvankien muodostama erityinen marginaalinen ryhmä, ja heihin liittyvät erityiset tuen tarpeet. Tulemme käymään läpi naisvankeihin liittyvää opinnäytetyön kannalta relevanttia teoriaa ja tietoa, sekä sitä määritteleviä lakeja ja säädöksiä. Nostamme viitekehyksessä esiin myös nais erityisyyden ilmiötä niin aiheesta tehdyn Kaisa Tammi-Moilasen (2020) selvitystyön kautta kuin myös sen kautta miten nais erityisyys ilmenee kansainvälisessä tutkimuksessa.

3.1 Naisvankeutta määritteleviä lakeja, määräyksiä ja suosituksia.

Naisvankeutta sääteleviä lakeja, määräyksiä ja ohjeita on runsaasti. Perustuslain (737/1999) 2 luvun 6 §:ssä kirjoitetaan, että kaikki ovat lain edessä yhdenvertaisia. Samassa kohdassa on maininta, että yhteiskunnallisessa toiminnassa on edistettävä sukupuolten tasa-arvoa. Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissääntöjen sääntö 1:ssä painotetaan kaikkien vangittujen ihmisarvon ja luontaisen arvokkuuden kunnioittamista heidän kanssaan työskennellessä. Kaikenlainen huono kohtelu on kielletty vankien kanssa työskennellessä. Myös kaikkien osapuolten turvallisuus on taattava joka hetki kaikissa toimissa. (Rikosseuraamuslaitos 2017, 20-21.)

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) osaltaan velvoittaa 2 luvun 5§:ssä viranomaisia laatimaan suunnitelman tarvittavista toimenpiteistä, jotta yhdenvertaisuus toteutuu toiminnassa tehokkaasti, tarkoituksenmukaisesti ja että toimenpiteet ovat oikeissa mittasuhteissa. Lain 2 luvun 1§:n tarkoitus on yhdenvertaisuuden edistämisessä ja syrjinnän ehkäiseminen, sekä syrjinnän kohteeksi joutuvan oikeusturvan tehostaminen. Käytännössä tämä tarkoittaa vankiloiden osalta, että rikosseuraamuslaitoksen on myös otettava toiminnassaan huomioon kaikkien yksilölliset tarpeet erityisesti suojellen ja edistämällä niiden vankien oikeuksien toteutumista, joilla on erityistarpeita. Yhdistyneiden kansakuntien sopimissa vankeinhoidon vähimmäissäännöissä todetaan yksiselitteisesti sääntö 2:ssä, että Toiminta ei kenenkään yksilön kohdalla saa olla syrjivää (Rikosseuraamuslaitos 2017, 21).

Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetussa lain 1§:ssä käsitellään myös sukupuoleen perustuvan syrjinnän estämistä. Myös tässä laissa mainitaan suunnitelmallisuus viranomaistoiminnassa luoda sellaisia hallinto- ja toimintatapoja, joilla pystytään takaamaan sukupuolten välisen tasa-arvon toteutuminen asioita valmisteltaessa ja niistä päätöstä tehdessä saman lain 4§:ssä. Myös tutkintavankeuslaista (768/2005) ja vankeuslaista (767/2005) löytyvät kohdat, jotka kieltävät vangittujen henkilöiden asettamisen eri asemaan keskenään ilman hyväksyttävää syytä. Myös tutkintavankeuslain 1 luvun 5§ korostetaan vankien tasavertaisuutta:

”Tutkintavankeja ei saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa keskenään eri asemaan rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, ihonvärin, kielen, sukupuolen, iän, perhesuhteiden, sukupuolisen suuntautumisen, terveydentilan, vammaisuuden, uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, poliittisen tai ammatillisen toiminnan taikka muun henkilöön liittyvän syyn perusteella” (Tutkintavankeuslaki 768/2005).

Vankeuslaista sama sisältö löytyy 1 luvun 5§:n 2 momentista naistutkintavankien asuttamisesta. Yleensäkin naisvankien asuttamisesta on säädelty laissa, että heitä ei saa asuttaa samalle osastolle miesvankien kanssa tutkintavankeuslain 3 luvun, 1§:n 4 momentissa ja vankeuslain 5 luvun 1§:n 4 momentissa. Nais- ja miesvankien erillään asuttamisesta säädetyn kansallisen lainsäädännön lisäksi, Yhdistyneiden Kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissääntöjen päätöslauselmassa 2015/70/175/UN (ns. Nelson Mandela säännöissä) vaaditaan, että vankien tilojen tulee sijaita täysin erillään toisistaan. Tutkintavankien ja vankeusvankien tulee olla erillään toisistaan, sakkovankeja ei saisi pitää yhdessä muiden vankien kanssa ja alaikäiset on pidettävä erillään täysi-ikäisistä vangeista. Asumista yhden hengen selleissä myös painotetaan yö aikana.

3.2 Nais erityisyys vankilassa

Valtaosa rikosseuraamusasiakkaista on miehiä. Usein toiminnot ja tarpeiden huomioiminen onkin luotu mieslähtöisesti (Salovaara 2019, 24). Naiset ovat marginaalinen ryhmä Suomen vankiloissa. Se tulee myös hyvin esille 2019 tilastossa, jossa kaikkien miesvankien lukumäärä oli 2910

ja naisvankien 241 vuoden viimeisenä päivänä. Tilastossa oli laskettu suljettujen vankiloiden ja avolaitosten vankien yhteismäärä (Rikosseuraamuslaitos 2019a, 27).

Lähtökohtana nais erityisyydelle onkin, että ymmärrämme naisten toiminnan ja heidän tarpeensa osittain erilaisiksi, kuin miehillä. Palvelujärjestelmämme pitäisikin paremmin huomioida ne erilaiset tekijät, jotka vallitsevat naisten ja miesten välillä. Naisten kanssa toimiessa pitääkin ymmärtää sukupuolen merkitys huomioiden, hyväksyen ja tukien heitä. (Salovaara 2019, 24.) Nais erityisyyttä ymmärtääkseen pitää osata tuntea naisten taustoja ja heidän nykyhetken tilannettaan, jotta kokonaiskuva saadaan muodostettua ja näin muodostettua palvelukartoitus. Moni nainen on kokenut ennen vankilaan tuloaan eriasteisia traumaattisia kokemuksia. Kaikkein suurimpana trauman aiheuttajana on amerikkalaisen tutkimuksen mukaan lapsuudessa ja nuoruudessa koettu seksuaalinen hyväksikäyttö ja seksuaalinen alistaminen. Tutkimuksen mukaan juuri näillä naisilla on suurempi riski tulla traumaattisen kokemuksensa vuoksi pidätetyksi, kuin muilla naisilla. Muita traumoja aiheuttavia tekijöitä ovat olleet pahoinpitelyn kohteeksi joutuminen lapsena, - puolison toimesta, erilaiset seksuaaliset kaltoinkohtelut joko lähisukulaisten tai muun henkilön aiheuttamana. (Miller & Najavits 2012, 2-5.)

Nais erityisyyttä mietittäessä pitää huomioida vielä erilaiset kulttuuriset taustat, kuten kansalaisuudet, uskontokunnat ja etninen tausta. Esimerkiksi romaninaisilla on aivan erilaiset kulttuuriset taustat ja toimintaan vaikuttavat tavat kuin valtaväestöön kuuluvilla naisilla. Lisäksi naisvankien joukossa, varsinkin ulkomaalaisten, on ihmiskaupan uhreja. Kumminkin viimeksi mainitut ryhmät ovat tavallaan marginaalin marginaalia puhuttaessa naisvangeista. (Tammi 2020a.) Ihmiskaupan uhrit on tärkeää tunnistaa ja heidän kohdallaan tunnusmerkistö on hyvä hallita työskennellessä nais erityisyys huomioiden vankilassa. Apuna tunnistamiseen voidaan käyttää ”Askelmerkit dialogiseen tunnistamiseen” hankkeessa laadittua tunnusmerkistöä, sekä esitutkintaviranomaisille työperäisen ihmiskaupan paljastamisen avuksi luotua opasta (Ihmiskauppa.fi 2022; Heuni 2020). Ylen artikkeli vuodelta 2020 nosti julkisuuteen ihmiskaupan tunnistamiseen liittyviä ongelmia rikosseuraamuslaitoksen näkökulmasta. Artikkelissa kerrotaan, että Suomen vankiloissa on tunnistettu lukuisia ihmiskaupan uhreiksi joutuneita naisia. Vankilaan he ovat joutuneet, koska heitä kontrolloivat rikolliset ovat pakottaneet naiset tekemään rikoksia. (Roslund 2020.)

Vanajan vankilan johtaja Kaisa Tammi-Moilanen kertoo Ylen artikkelissa, että hänen johtamassaan vankilassa on tunnistettu 2017-2020 välisenä aikana puolen tusinaa ihmiskaupan uhria. Kaikki heistä olivat ulkomaalaisia - monista eri maista. Kaikista näistä uhreista oli tehty ilmoitus ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään. Näiden uhrien lisäksi oli tunnistettu toistakymmentä naista, joiden epäiltiin joutuneen ihmiskaupan uhriksi ja näitä naisia oli muissakin vankiloissa Suomessa. Naisiin kerrottiin kohdistuneen usein seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvää ihmiskauppaa, enimmäkseen prostituutioon alistamista. Naisten on pitänyt myydä seksiä Suomessa tai ulkomailla, mutta heidät on myös pakotettu toimimaan huumehuriireina. Naisten on

esimerkiksi pitänyt niellä huumepusseja ja kantaa huumeita ulkomailta Suomeen kehonsa sisällä. Kiinni jääneet naiset on tuomittu yleensä törkeästä huumausainerikoksesta vankilaan. Taloudellisen hyödyn ovat saaneet tosiasialliset rikolliset, kuten parittajat. (Roslund 2020.)

3.3 Naisvankien taustat ilmiönä tilastojen valossa

Suomessa on kansainvälisesti vertailtuna korkea kynnys joutua suorittamaan tuomiota suljettuun vankilaan. Kuitenkin Suomessa naisvankien osuus on varsin korkea, noin 7,5 % kaikista vangeista, kun kansainvälinen keskiarvo on noin 5 %. Eniten huomiota herättävää tilastojen valossa on kuitenkin se, että suomalaisista naisvangeista jopa 44 % on tuomittu väkivaltarikoksesta. Luku on varsin poikkeuksellinen muihin pohjoismaihin verrattuna ja on kansainvälisestikin poikkeuksellinen. Luku eroaa myös suomalaisten miesvankien vastaavasta 37 prosentista jonkin verran. (Tammi-Moilanen 2020a.)

Syitä naisvankien korkeaan väkivaltarikostaustaan on monia. Yksi todennäköinen syy on se, että naisvangit syyllistyvät lievään parisuhdeväkivaltaan yhtä usein kuin miehetkin. Suurin osa naisten tekemästä väkivallasta kohdistuukin läheisiin, kuten puolisoon tai lapseen (Putkonen 2011). Myös väkivallasta syyllistyneitä naisia, kuten miehiäkin, koskee hyvin usein myös runsas päihteiden käyttö, mielenterveysongelmat, huono-osaisuus, sekä aiempi trauma itse koetusta väkivallasta. Vaikka suomessa naisten päihteiden käyttö ja sen tilastollinen kehitys on perinteisesti ollut verrannollinen naisvankien määrään (Putkonen 2011; Salovaara 2019.), se ei kuitenkaan täysin selitä nykyistä kehitystä, sillä suomalaisten päihteiden käyttö on vähentynyt vuodesta 2007 lähtien (THL 2020) ja samaan aikaan naisvankien määrä on pysynyt tasaisesti 230-250 vangen vuositasolla 2004 vuodesta lähtien (Tammi-Moilanen 2020b, 7).

Vuonna 2006 Matti Joukamaa teki 12 henkisen työryhmän kanssa tutkimuksen Rikosseuraamusasiakkaiden taustoista. Tutkimuksessa oli mukana yli 300 miesvankia, 101 nais-, 100 sakko-, 100 elinkautista suorittavaa ja pakkolaitokseen eristettyä -, sekä 100 yhdyskuntaseuraamuksia suorittavaa vankia. Tutkimuksessa vertailtiin eri vankiryhmiä ja saadun aineiston pohjalta valmistui vankisairaalan ylilääkäri Päivi Viitasen väitöskirja koskien nimenomaan naisvankeja. (Viitanen 2013.) Tutkimuksen mukaan naisista noin 59 % on elänyt parisuhteessa ennen vankilaan tuloa, joka on selkeästi suurempi osuus verrattuna miehiin (43 %). Naimattomia on 15 % (miehissä osuus 39 %), sekä yksin asuvia 32 % (miehissä osuus 28 %). Naisvangeista 67 prosentilla oli lapsia, kun taas miesvangeista lapsia oli vain 52 prosentilla. Neljänneksellä naisista lapsia oli kolme tai enemmän. Tutkimus osoitti selvästi, että naisvangit ovat useammin parisuhteessa kuin miesvangit, sekä sen, että naisvangeilla on lapsia enemmän kuin miesvangeilla. (Joukamaa 2010, 25.)

Tilastojen valossa kaikkien vankien koulutus- ja työhistoria oli hyvin heikko. Tutkimuksessa kävi ilmi, että naisista vain noin 64 % oli suorittanut peruskoulun tai käynyt lukion loppuun ja kolmannekselta peruskoulu oli jäänyt kesken. Miehistä 73 prosentilla oli koulutus. Naisvangeista

55 prosentilta puuttui ammatillinen koulutus, kun taas miehillä ammatillinen koulutus puuttui vain noin 36 prosentilta vastaajista. (Joukamaa 2010, 28.) Naisista vain 6 % oli ollut ennen vankilaan joutumista työelämässä, kun taas miehillä vastaava osuus oli 23 %. Yhteistä mies- ja naisvangeilla oli kuitenkin repaleinen työhistoria. Yhteistä nais- ja miesvangeille on tilastojen valossa myös selkeä huono-osaisuus ja syvälle juurtunut syrjäytyminen valtaväestöstä. (Joukamaa 2010, 29-30.) Noin kolmannes (26%) naisvangeista oli otettu jo alle 15-vuotiaana huostaan. Naisista 13 prosentille oli sattunut isän kuolema lapsuudessa, kun miehillä vastaava luku oli 5 %. Vanhempien erolla ei ollut merkittävää eroa miesten tai naisten välillä. Osan lapsuudesta ilman kumpaakaan vanhempaa oli viettänyt naisista 28 %. Luku itsessään kertoo jo hyvin paljon ydinperheen ja vanhempien merkityksestä naisen elämänsäkaareen, sekä syrjäytymisen riskin kasvamisesta, mikäli tällä ei ole eheää lapsuutta. (Joukamaa 2010, 26.) Naisvankien kohdalla tapaturmat ovat tilastojen valossa hyvin yleisiä. Peräti 69 % naisvangeista kertoi tulleen kumppaninsa toimesta fyysisesti pahoinpidellyksi. (Joukamaa 2010, 27.)

Mielenterveysongelmat olivat myös korkealla tasolla, sillä 85 % vastanneista oli tutkimuksessa/vankilassa ilmoittanut kärsivänsä jostakin mielenterveys häiriöstä, ja peräti 95 % oli ilmoittanut kärsineensä elämänsä aikana mielenterveysongelmista. (Joukamaa 2010, 46.) Peräti 70 % naisvangeista oli ollut psykiatrisessa avohoidossa ja psykiatrisessa sairaalahoidossa peräti 43 % tutkimukseen osallistuneista. Myös somaattiset sairaudet olivat naisvangeilla miesvankeja korkeammalla tasolla. (Joukamaa 2010, 34.) Naisvangeilla traumaattiset kokemukset olivat hyvin yleisiä. Kolme eniten esille noussutta asiaa tutkimuksessa olivat kumppanin fyysinen pahoinpitely, psyykkinen pahoinpitely, sekä seksuaalinen kaltoinkohtelu kumppanin taholta tai jonkun muun henkilön toimesta. Naisvangeista virtsa ja sukupuolielinten sairauksista kärsi 72 %, kun taas miehistä niistä kärsi vain 12 %. (Joukamaa 2010, 69.)

3.4 Naisvankiselvitys

Kaisa Tammi-Moilasen 2020 valmistuneessa naisvankiselvityksessä tulee hyvin esille tämän hetken vallitseva tilanne naisvankien osalta Suomen vankiloissa. Selvitystä lukiessa tulee esille epäkohtia, joihin sellaisten vankiloiden, joissa on naisvankeja, pitäisi erityisesti kiinnittää huomiota. Henkilökunnan osalta perehdytys on ollut nais erityisyys huomioiden hyvin eri asteista monissa vankiloissa - joissakin vankiloissa vain muutamien työntekijöiden osalta kunnossa. Tammi-Moilasen näkemys onkin, että nais erityisyys pitäisi sisällyttää osaksi rikosseuraamusalan opintoja kattaen koko henkilökunnan aina vankilan johtoa myöden. (Tammi 2020b, 80.) Naisvankiselvityksestä käy myös ilmi henkilöstön sukupuolijakauman puutteet. Naisvankien kanssa työskennellessä pitäisi aina olla läsnä samaa sukupuolta olevaa henkilöstöä. Näin ei aina ole, varsinkaan yöaikaan työskennellessä. Naispuolisen henkilökunnan läsnäoloa korostetaan myös YK:n Nelson Mandela säännöissä kohdassa 81 ja Euroopan kidutuksen vastaisen komitean naisvankiasiakirjan kohdassa viisi. (Tammi-Moilanen 2020b, 83.)

Selvityksestä käy myös esille naisvankien kokema seksuaalisen häirinnän määrä vankeusaikana. Tutkimukseen osallistuneista naisvangeista 62,5 prosenttia oli kokenut jonkinlaista seksuaalista häirintää. Suurin osa tapauksista oli toisten naisvankien aiheuttamia. Toisena tuli miesvankien puolelta kohdistettu häirintä. Tämän perusteella on tarve lisätä ohjausta ja valvontaa naisvankeille tarkoitetuissa tiloissa ja toiminnoissa. Selvityksessä korostui myös tarve majoittaa naisvankeja yhden hengen selleihin (Tammi-Moilanen 2020b, 61). Myös apulaisoikeusasiamies Pasi Pölonen on ottanut asiaan kantaa 17.6.2021 antamassaan päätöksessä liittyen naistutkintavankien oloihin. Tutkinta- ja vankeusvankeja asutettiin samoilla osastoilla, vaikka tutkintavankeuslaki velvoittaakin, ettei näin olisi. Samoin hän kiinnitti huomiota siihen, ettei naisvankien tulisi joutua häirityksi liikkeudessaan vankilan alueella. (Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus 2020, 263.) Näihin samoihin asioihin myös Tammi kiinnitti huomiota vierailukäynneillään vankiloissa (Tammi-Moilanen 2020b, 62).

Naistutkintavangeille suunnatut ohjelmat ovat myös hyvin vähäisiä selvityksessä kuvatuissa vankiloissa (Tammi-Moilanen 2020b, 63). Kehitysehdotuksia osiossa Tammi ottaakin esille vankiloiden ohjelmatyön. Usein naisvangeille on käytetty samoja ohjelmia, jotka on suunniteltu lähtökohtaisesti miesvangeille. Naisvankien kanssa ohjelmien käyttöä pitäisi tutkia ennen kuin ne katsotaan soveltuviksi. Suomessa on tosiasiallisesti vain kolme ohjelmaa, joiden suunnittelun lähtökohtana ovat naisvangit: VINN (naisille tarkoitettu motivointi- ja keskusteluohjelma), Voiva (romaanikulttuurille tarkoitettu nais erityinen sensitiivinen keskusteluohjelma) ja Akka (keskittyy lähisuhdeväkivaltaa kokeneisiin naisiin rikoksen tekijöinä, sekä uhreina). Näiden lisäksi vankiloiden naisvangeille suunnattua päihdekuntoutusta on tarjolla vähänlaisesti. Asiaan pitäisi kiinnittää huomiota toimintoja suunnitellessa; nais erityisyys huomioon ottaen. (Tammi 2020b, 89-91.)

3.5 Lähityö naisvankien kanssa

Joycelyn M. Pollockin jo vuonna 1998 kirjoittama kirja *”Counseling women in Prison”* kertoo naisvankien kanssa tehtävästä ohjelmatyöstä ja antaa hyvän yleiskuvan aiheeseen liittyvästä kriminologian teoriasta, vankilaympäristön vaikutuksesta ja naisvankien taustoista kansainvälisessä näkökulmassa. Pollock mm. nostaa esiin aiheellisen kysymyksen siitä ”Mikä on vankilassa tehtävän lähityön perimmäinen päämäärä?” ja onko vangin arvioinnin kannalta olennaista se, että hän on henkilökunnan näkökulmasta ”helppo” vanki tai hyvä ”lusija”? Vai onko tärkeämpi asia vangin voimaannuttaminen henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja laitostumisen ehkäisemiseksi, vaikka se ei välttämättä aina palvelisikaan vankilan toimintoja ja ilmeisiä tavoitteita. Pollock nostaa kirjassaan esiin myös aiheellisen, ja monen rikosseuraamusalan ammattilaisen jakaman, kokemuksen siitä, että parhaiten käyttäytyvät ja henkilökunnan kanssa hyvin toimeentulevat naisvangit ovat suurimmassa riskiryhmässä uusintarikollisuuden näkökulmasta, vapauduttuaan vankilasta. (Pollock 1998, 21.)

Puhuttaessa kuntouttavien toimintojen järjestämisestä vankilaolosuhteissa Pollock korostaa yksilöllisen kuntoutussuunnitelman tärkeyttä. Ei ole yhtä ainoaa kurssia tai työtoimintaa kaikille, vaan jokaisen naisvängin, niin kuin miesvänginkin, kohdalla tulee tehdä henkilökohtainen kuntoutussuunnitelma, jossa otetaan huomioon henkilön tausta ja mitkä hänen yksilölliset tarpeensa ovat. Oleellista on huomioida erityisesti lapsuuden kokemukset, omat elämän valinnat ja tämänhetkiset suhteet läheisiin. (Pollock 1998, 71-72.)

Pollock avaa kirjassaan myös niitä perusasioita, joita tulee aina ottaa huomioon työskennellessä vankila ympäristössä. Hän nostaa esiin kuinka tärkeää on huomioida vankilan laitospolitiikan asettamat rajoitteet ja riskit vankien parissa tehtävässä ohjelmatyössä. Työntekijä saattaa tuntea laitoksen byrokratian rajoittavan välillä liikaakin toiminnan tarkoituksenmukaisuutta, ja myös moniongelmaiset rikosseuraamusasiakkaat koetaan usein hyvinkin kuormittavina. Riski työuupumiselle onkin varsin suuri lähityöntekijöiden keskuudessa, varsinkin jos he joutuvat puolustelemaan työtään jatkuvasti ”kovan” valvonnan kannattajille. Vankilaympäristö voi asettaa työntekijän myös epäterveeseen asemaan vankeihin nähden. Lähityöntekijää saattaa hankututtaa ajatus pysytellä ikään kuin vain virka-asemansa suojissa, käyttäen asemansa tuomaa valtaa alistaen vankeja, jolloin todellista luottamuksellista yhteyttä ja kuntoutuksen kannalta hedelmällistä vuorovaikutusta ei pääse syntymään. Pollock’in kertoman mukaan oleellisen tärkeää onkin se, että lähityössä huomioidaan vanki yksilönä sekä hänen kykynsä muuttua ihmisenä. Työntekijä voi toimia ainoastaan muutoksen mahdollistajana, eikä hän voi pakottaa ketään muuttumaan. Halu tai tahto muutokseen on aina synnyttävä vangissa itsessään. (Pollock 1998, 185-186.)

4 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa käymme läpi tutkimuksen taustatekijöitä ja siinä käytettäviä metodeja, sekä aiheeseen syntyneitä tutkimusongelmia. Mikä on tämän opinnäytetyön tarkoitus ja mitä sillä on tarkoitus saavuttaa työelämän näkökulmasta. Opinnäytetyön pohdinta -kappaleessa tulemme nostamaan esiin toiminnan ja käytänteiden kehittämisen tärkeyden tutkimuksessa saatujen tulosten näkökulmasta.

4.1 Tutkimustyön tavoitteet ja tutkimusongelma

Keräämämme tiedon perusteella pyritään kehittämään toimiva malli Vantaan vankilaan 2025 perustettavalle naistenosastolle. Tavoitteena on luoda toimintatapa, jossa pystyttäisiin heti vankilaan saapumisen alkuvaiheesta lähtien huomioimaan sensitiivisellä työotteella naisvankien erityistarpeet. Tuleva naisille suunniteltu osasto tullee jakamaan kahdeksi erilliseksi osaksi. Toinen osa tulee olemaan suljetumpi, kärkeäjäoikeuden määräämien tutkinnallisten

pakkokeinojen vuoksi eristetyistä naistutkintavangeista koostuva osa. Toinen puoli tulee olemaan avoimempi osasto sellaisille naisille, joilla kyseisiä rajoitteita ei ole.

Paneuduimme aiheeseen haastatteleamalla muissa vankiloissa naisten osastolla työskentelevää henkilökuntaa osaston toimintojen näkökulmasta, sekä erityisesti siitä näkökulmasta kuinka he huomioivat naisten tarpeet osana siellä tehtävää työtä. Rikostaustaisia kokemusasiantuntijoita haastattelimme heidän kokemustensa näkökulmasta eli kuinka he ovat itse kokeneet vankilaan saapumisen, osaston toiminnallisuuden, ja millaisia kokemuksia heillä on ollut henkilökunnasta. Tutkimukseen osallistui kuusi henkilökuntaan kuuluvaa ja neljä rikostaustaista kokemusasiantuntijaa. Tarkoituksena oli samalla kerätä muutakin sellaista tietoa, josta voisi olla mahdollisesti hyötyä tulevan osaston toimintoja ja resursseja suunniteltaessa.

Tutkimustyön hyötynä olisi mielestämme luoda naisvangituille rikosseuraamuslaitoksen arvojen mukainen polku rikoksettomuutta ja päihitteettömyyttä tukevaan elämänhallintaan, jotta naisvangeilla olisi mahdollisimman hyvät lähtökohdat päästä vapauteen suoraan tutkintavankeudesta tai siirtyä suorittamaan rangaistusta toiseen laitokseen.

Tutkimuksella selvitimme vastauksia kolmeen naistutkintavankiosastoon liittyvään avainkysymykseen:

- *Miten asioita tulisi huomioida naisvängin saapuessa vankilaan?*
- *Millainen tulisi olla nais erityisyyden piirteet huomioonottava osasto toiminnollisesti?*
- *Millaista erikoistumista henkilökunnalla tulisi olla tavoitteiden saavuttamiseksi?*

4.2 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena, puolistrukturoitua eli teemahaastattelumenetelmää käyttäen. Teemahaastattelu noudatti tässä opinnäytetyössä samaa kysymysasettelua samassa järjestyksessä kaikissa haastatteluissa. Toimimme näin, koska tällöin saatujen tulosten purkaminen on helpompaa.

Teemahaastattelussa pyrittiin rajaamaan aihetta kohdennetuilla kysymyksillä, jotka olivat kaikille haastateltaville samat, mutta joihin he vastasivat omin sanoin. Toisin sanoen haastattelun avainkysymykset olivat jo olemassa, mutta niitä voitiin tarkentaa syventävillä kysymyksillä (Hurme & Hirsijärvi 2006, 47).

4.3 Aineiston keruu

Aineisto kerättiin kuuden naisten parissa työskentelevän ammattilaisen keskuudesta, joilla on pitkä kokemus alalta ja näkemys siitä, mitkä olisivat sellaisia kriteerejä, joita tarvitaan toimivien osastojen aikaansaamiseksi. Lisäksi haastattelimme neljää vapautunutta naisvankia, jotka olivat kouluttautuneet kokemusasiantuntijoiksi tai ovat sellaisiksi kouluttautumassa. Näin

saimme käyttöömmme myös heidän, meille arvokkaan, asiantuntemuksensa siitä, miten osaston toiminnot heidän mielestään saataisiin sujuviksi ja naisvankien asioita parhaiten huomioonottaviksi. Haastateltavia lähestyimme sähköpostiviestillä (Liite 3), joka sisälsi saatekirjeen (Liite1). Haastateltavaksi ilmoittautui kymmenen vapaaehtoista. Osa haastateltavista oli eri vankiloissa naisten parissa työskennelleitä, tai työskenteleviä henkilökunnan jäseniä, osa kokemusasiantuntijoina toimivia entisiä naisvankeja. Saatekirjeeseen myöntävästi vastanneille lähetimme haastattelukysymykset ennakkoon tutustuttaviksi (Liite 2).

Haastattelut suoritettiin tammikuun 2022 ja maaliskuun 2022 välisenä aikana koronaviruksen takia videoyhteyden välityksellä. Kaikki haastattelut tallennettiin videolle käyttäen samalla ohjelman mahdollistamaa litterointityökalua. Lisäksi haastattelut varmennettiin käyttämällä lisäksi puhelimen nauhuria. Haastatelluilta kysyttiin suostumus tallentamiseen haastattelun alussa. Haastattelut kestivät keskimäärin noin 45 minuuttia. Lyhyin haastattelu oli 34 minuuttia ja pisin kesti 75 minuuttia. Haastatellut henkilökunnan jäsenet olivat koulutukseltaan pääsääntöisesti vähintään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita. Kokemus työstä vankilassa vaihteli neljästä vuodesta yli kolmeenkymmeneen vuoteen. Kokemusasiantuntijoita emme ala tässä mitenkään luokittelemaan, jotta heidän anonymiteettinsä pystytään turvaamaan sataprosenttisesti. Kaikki haastateltavamme olivat naisia.

4.4 Aineiston analysointi

Temaattisessa analyysissä tutkittava ilmiö ei ole yhtä tarkkaan ja sitovasti rajattu kuin sisälönanalyysissä, mutta sitä ohjaa selkeät tunnistettavat ilmiöiden teemat (Tuomi & Sarajärvi 2018, 140-145; Vilkkä 2015, 164). Analysoinnin aluksi tutustuimme huolellisesti haastatteluaineistoon ja litteroimme sen, jonka jälkeen haastattelun litteroinnissa esiin nousseita pelkistettyjä seikkoja teemoittelimme erilliseen word-asiakirjaan, jossa eri teemat otsikoitiin, eli karsimme tutkimusongelman kannalta epäolennaiset tiedot pois ja säilytimme ainoastaan keskeisen informaation. Erottelimme myös henkilökunnan ja kokemusasiantuntijoiden vastaukset toisistaan. Tämän jälkeen pohdimme aineistossa esiin nousseiden argumentaatioiden välisiä suhteita ja varmistimme, että saatu aineisto ja sen teemat palvelivat tutkimusaihettamme. Lopuksi teimme taulukon (Liite 4) ja temaattisen käsittekartan ja nimesimme ja määrittelimme siinä olevat teemat.

Haastattelunauhoitteita tuli yhteensä noin kymmenen tuntia. Aineiston sisältöä kävimme läpi temaattisen analyysin metodein. Aluksi tutustuimme huolellisesti litteroituun haastatteluaineistoon, jota kertyi yhteensä 163 sivua (trebushet 10 fontti). Seuraavaksi, jotta aineistoa olisi helpompi tutkia, keräsimme litteroinnista asiatekstin. Tämän jälkeen aloimme jakaa haastattelussa esiin nousseita tutkimuksen kannalta oleellisia kommentteja omiksi asiakokonaisuuksiksi eli karsimme tutkimuksemme kannalta turhan tiedon pois ja säilytimme ainoastaan oleellisen argumentaation. Teemoittelussa pohdimme aineistossa esiin nousseiden asioiden välisiä

suhteita ja varmistimme, että saatu haastatteluaineisto ja siinä nousseet teemat vastaisivat tutkimuskysymyksiimme. Välillä jouduimme palaamaan myös alkuperäisiin litterointeihin ja kuuntelimme myös nauhoitteita uudelleen. Näin pystyimme varmistamaan mitä haastateltavat olivat tarkoittaneet tietyissä vastauksissaan. Tutkimuksen pääteemoiksi olimme aluksi ajatelleet ottaa vain kaksi teemaa, eli osastojen toimintoihin liittyen ja henkilökunnan osaamista kartoittavan. Haastatteluja purkaessamme huomasimme kuitenkin, miten tärkeäksi naisvängin tulovaihe nousi tutkimuksemme kannalta. Emme voineet mitenkään ohittaa tätä tutkimuksen kannalta tärkeää osa-aluetta, joten otimme sen kolmanneksi teemaksi. Teemoja käsittelemme tekemällä itsellemme ajatuskarttoja paperille. Karttoihin kirjasimme kolme tutkimuskysymystämme. Niiden alle kirjasimme teemaan liittyviä asioita ja nämä pyrimme vielä pilkkomaan pienemmiksi asiakokonaisuuksiksi. Lopuksi teimme edellä mainittujen pohjalta alla olevan taulukon (Taulukko 2) ja temaattisen käsitekartan (Liite 4) ja nimesimme ja määrittelimme siinä olevat kolme teemaa, jotka olivat Vankilaan saapuminen, naisvankiosaston toiminnot ja henkilökunnan osaaminen.

Vankilaan saapuminen	Naisvankiosaston toiminnot	Henkilökunnan osaaminen
Sensitiivinen lähestymistapa	Toimintoja tulee tarjota kaikille	Naiserityisyyskurssi
Taustojen selvittäminen	Yksilö ja ryhmämuotoista	Ihmissuhdetaidot
Opastus, neuvonta	Sukupuolen tarpeet huomioitavaa toimintaa.	Traumainformoitu työote
Positiivisen viranomaiskuvan luominen.	Vertaistuki	Sukupuoli jakauma

Taulukko 1: Tutkimuksen analysointi tehdyn teemoittelun valossa.

Haastatteluissa hankkimaamme aineistoa tarkastelimme eri temaattisina kokonaisuuksina, koska yksilöhaastatteluja ei voi, eikä tule arvioida tilastollisella analyysillä ja todennäköisyyksillä, niin kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Sisällön analysointi kvalitatiivisin keinoin vaatii aina absoluuttisuutta, koska yksilöiden argumentaatiota ei ole mielekästä vertailla pelkkien ilmi tulleiden eroavaisuuksien perusteella, eikä myöskään suhteessa heidän kerrontansa tilastollisiin eroavaisuuksiin tai niiden keskinäisiin muuttujiin. (Alasuutari 2011, 38-39.) Tutkimushaastatteluissa saatujen kommenttien analysointi pohjautui singulaarisesti ymmärrettävään kokonaisuuteen, eri muuttujien keskinäiseen loogisuuteen ja sen syiden erittelyyn.

4.5 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyömme eettisyys, luotettavuus ja uskottavuus olivat ensiarvoisen tärkeitä arvoja niin meille tekijöille kuin myös tutkittavillemme ja tilaajallemme. Tekemämme tutkimus kestää avointa tarkastelua ja siinä noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä. Eettisesti kestävästä tutkimuksesta, sen tekemiseen käytetyistä keinoista ja sen tiedonhankinnasta on linjattu tutkimuseettisen neuvottelukunnan ”Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa” ohjeessa, joten meidän opinnäytetyömme tutkimuseetiikan kannalta olennaisiksi seikoiksi nousi tutkimustulosten tallentamisen ja arvioinnin rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus. Tutkimuksella saatu tieto tallennettiin määriteltyjen asetusten mukaisesti. Opinnäytetyömme kannalta keskeistä oli myös se, että varmistamme tutkimushaastatteluun osallistuvien henkilöiden anonymiteetin, jotta ketään ei voida tunnistaa tutkimustulostemme perusteella. Tutkimukseen osallistuneilla oli oikeus vetäytyä tutkimuksesta milloin tahansa. Emme myöskään vääristelleet tai muuttaneet haastateltavien kertomia tietoja, emmekä lisänneet siihen omia näkökantojamme. Opinnäytetyössämme haastattelemamme henkilöt eivät olleet meille entuudestaan tuttuja, joten esteellisyys ongelmaa ei tältä osin tutkimuksessa syntynyt. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.)

Pohtiessamme sidonnaisuuskysymyksiä mahdollisena ongelmana esiin nousi työsuhteemme tilaajaan. Työntekijöinä meidän edellytetään sitoutuvan työnantajan arvoihin ja strategiaan (Louhiala 2018). Emme kuitenkaan kokeneet tätä ongelmana opinnäytetyömme tutkimuksen kannalta. Työnantajamme visio on tutkia ja edistää sellaisia vankilassa olevia toimintoja, joista on keskeisten tavoitteiden kannalta hyötyä. Tutkimuksemme tavoitteena on siinä esiin nousseiden asioiden jalkauttaminen tulevalle naistenosastolle.

5 Tulokset

Tässä luvussa käymme läpi tutkimuksemme tulokset, jotka liittyivät naisvängin tulovaiheen merkitykseen, osastojen toimintoihin ja henkilökunnan osaamiseen. Haastatteluilla saamamme materiaali tuki monelta osin opinnäytetyömme tietoperustaa siinä, kuinka naisvankit eroavat miesvangeista. Kappaleen ensimmäisessä alaotsikossa käymme läpi vankilaan saapumista ja alkuvaiheen tärkeyttä. Seuraavassa alaotsikossa käsittelemme naisvankiosaston toimintoja ja kolmannessa alaotsikossa käymme läpi henkilökunnan tarvitsemia tietoja, taitoja ja osaamisen tärkeyttä. Henkilökunta on avainasemassa toiminnallisten tavoitteiden onnistumisen kannalta. Tulokset osiossa haastatteluista lainatut kommentit on merkitty siten, että lukija pystyy erottamaan henkilökunnan kommentoinnin kirjaimesta H (henkilökunta) ja entisten vankien kommentoinnin kirjaimesta K (kokemusasiantuntija). Kommenttien taustan tiedostaminen auttaa lukijaa sisäistämään saatuja tuloksia.

5.1 Naisvangin saapuminen vankilaan

Naisen tulovaiheen merkityksessä haastateltavilla korostui vankilan ensivaikutelman tärkeys, tuloprosessin rauhallisuus, kuunteleminen, opastus, sekä tulohaastattelu ja palvelutarpeen kartoitus. Henkilökunnan tulee ottaa huomioon se, että naisvangin taustalla voi olla monenlaisen hyväksikäytön aiheuttamaa traumaa. Henkilökunnalta saamiemme tulosten mukaan vangille tulisi kertoa rauhallisesti miksi tämä joutuu mm. henkilötarkastukseen tulotarkastuksen yhteydessä. Saapuminen ja tulotarkastus eivät saa koskaan olla lisätraumoja aiheuttava kokemus.

”Alku on varmasti tärkeä. Yksilöllisesti, ihan kysyen ”mitä sulle kuuluu?”. Ennakoiden kertoen, että mitä tehdään ja miksi tehdään joitakin asioita. Tosi tärkeää, että nainen tulee heti alkuun nähdäksesi ja kuulluksi. Voi jotenkin kiinnittyä heti vankeuden alkuun ja pääsee siihen sisälle ja asettumaan, vaikka olisi tapahtunut aikaisemmin vaikka mitä ja jännittää.” H1

Henkilön taustojen tunteminen nousi esiin kolmessa haastattelussa. On hyvin tärkeää, että jo vankilaan saapuessa pystyttäisiin kartoittamaan uuden naisvangin tilannetta paremmin. Meillä tulee olla tietoa rikoksesta, josta häntä epäillään ja siitä mikä hänen tilanteensa siviilissä on.

”Kyllä mä ajattelen, että joskus aina vankiloissa turhaa hoetaan sitä, että me ei katsota mitään tietoja etukäteen, että mutta jokainen vanki sellaisena, kun on. Kyllä se on ihan meidän ammattitaitoamme tietää vähän mitä on tapahtunut.” H4

Onnistunut vankilassa tapahtunut vastaanotto mahdollistaa sujuvan alun naiselle vankilassa ja vähentää henkistä ahdistusta. Naisvangeilla on usein paljon murheita ja huolia, koska he toimivat pääsääntöisesti perheen vastuullisina aikuisina. Useimmilla vankilaan saapuvilla naisilla on lapsia, jotka jäävät siviiliin. Tärkeäksi asiaksi haastatteluissa nousi tulosoiton tärkeys mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta nainen pystyy kertomaan missä hän on ja miten hänellä menee. Toisena tärkeänä asiana nähtiin se, että nainen tietää miten siellä kotona läheisillä asiat ovat kunnossa.

”Että silloin kun äiti tietää, että missä ne lapset on ja kaikkee, niin se on ihan eri olo olla sillä ihmisellä. Tuska mikä äideillä oli siellä. Jotenkin se, että jos ei ollut tietoa, että juuri se tiedon puute niin se oli hurjaa katsottavaa.” K2

Yksilön kunnioitusta ja tasapuolista kohtelua pidettiin tärkeänä; sitä, että henkilökunta ei lokeroi tai tuomitse ihmistä hänen tekojensa perusteella. Ystävällisen, asiallisen virkamiesmäisen käytöksen merkitys nousi esiin varsinkin henkilökunnan haastatteluissa.

”Mä ajattelen, että se vastaanotto tulisi olla sellaista vakauttavaa turvallisuutta silmälläpitävää ja sit sellaista, että siinä olisi sellaiset vakaat

työntekijät, jotka tietäisi mitä tekee. Ne voisihan aloittaa sen siitä, että tuota mitä sulle on tapahtunut, kun sä olet tänne tullut ja sitten ikään kuin rauhoittaa sitä vastaanotto tilannetta, että nyt ollaan vankilassa jne.” H2

Saamiemme tutkimustulosten mukaan naisvankien taustalla on usein myös mm. monenlaista väkivallan ja hyväksikäytön aiheuttamaa traumaa ja siitä johtuvaa häpeää. Häpeän kerrottiin vaikuttavan naisen käyttäytymiseen kahdessa haastattelussa. Usein häpeä saattoi johtua myös heidän tekemästään rikoksesta. Häpeän kerrottiin olevan sidoksissa korkeaan itsetuhoisuuden riskiin, erityisesti vakavan läheiseen kohdistuneen väkivaltarikoksen yhteydessä. Tämä ilmeni sekä henkilökunnan, että kokemusasiantuntijoiden haastatteluista.

”Monesti siellä taustalla juuri sitä seksuaalista väkivaltaa ja traumaa, jolloin ne riisumiset sun muut voi olla tosi haastavia sille naiselle ja ne voi herättää sitä traumaa uudestaan henkiin siellä.” H3

”Se häpeä ja semmoinen ajaa niin alas sitä itsetuntoa, että vaikka ihmisellä olisi vaikka mitä potentiaalia, vaikka mitä niin ku mutta sitten se väärä kuva omasta itsestään niin ku musertaa.” K2

Tutkimuksessa ilmeni, että nainen saattaa usein tulla myös päihtyneenä vankilaan poliisin tuomana. Näissä tilanteissa henkilökunnan rauhallisuus ja sensitiivisyys kerrottiin tärkeiksi elementeiksi. Saapumistilanteessa hyväksi koettiin välttämättömien perusasioiden selvittäminen ja naisen rauhoittaminen.

”Siinä ei tarvitse välttämättä sitten pystyä kauheasti tekemään mitään muuta kuin yrittää vain saada mahdollisimman pienellä pakolliset tehtyä, mutta varmasti sitten heti kun on semmoisessa hapessa niin voisi kysellä juuri, että no ”mitä kuuluu?”.” H5

Naisen vankilaan saapuminen koettiin haastatteluissa tutkintavankeuden kannalta merkityksellisenä. Henkilökunnan haastatteluissa kävi ilmi, kuinka tulovaiheen onnistuminen luo hyvän pohjan tulevalle yhteistyölle vankien kanssa. Kokemusasiantuntijoiden vastauksissa tärkeimmäksi nousi se, että henkilökunta olisi empaattinen. Se, että henkilökunta ei lokeroisi ihmistä hänen tekojensa mukaan, nousi esiin sekä henkilökunnan että kokemusasiantuntijoiden vastauksissa.

5.2 Osastojen toiminnot

Naistenosastojen toiminnoissa teemoiksi nousivat ohjelmatyö, liikunta, työtoiminta, osastolle sijoittelu ja turvallisuus. Osastojen toimintoja lähdimme tutkimuksessamme purkamaan kahden erilaisen osaston näkökulmasta. Toisen osaston naisilla on tuomioistuimen määräämät

tutkinnalliset eristykset, eli he eivät saa olla yleensä yhteydessä kuin lähiomaisiinsa ja oikeusavustajaansa - lähiomaisiinkin usein ainoastaan pidättäneen viranomaisen valvomana. Toinen osasto on tarkoitettu pääsääntöisesti hovioikeuden käsittelyä odottaville naisille, joilta nämä eristykset ovat poistuneet. He voivat yleensä olla tekemisissä muiden tutkintavankien kanssa ja olla yhteydessä vankilan ulkopuolelle ilman edellä mainittuja rajoituksia.

”Jos on yleensä eristetty kaikesta sosiaalisesta kanssakäymisestä asianajajaa ja päivittäin näkemiään henkilökunnan edustajia lukuun ottamatta. Tästä huolimatta ei voi ajatella, ettei ihminen tarvitsisi mitään ohjelmaa. Yksilötyötä. Se voi olla ihan mitä vaan. Liikuntaa yksilöllisesti liikunnanohjaajan kanssa, pastorin tapaamiset etc. Sillä tavalla, ettei viestit kulje muille vangeille. Aiheuttavat erityispiirteitä ja haasteita.” H1

Jokaisessa haastattelussa kävi ilmi toiminnan tärkeys kummallakin osastolla. Ei niinkään se milaista toiminta on, vaan se, että mielekästä toimintaa on tarjolla. Suljetun osaston puolella toiminnan pitäisi haastatteluun osallistuneiden mielestä olla yksilötyötä ja, että päivittäin pääsisi osallistumaan edes johonkin toimintaan. Toimintaan osallistuminen koettiin kuitenkin haasteelliseksi tutkintavankeuden alkuvaiheessa. Syitä tähän oli mm. haluttomuus sitoutua ohjelmatoimintoihin, huono kunto vankilaan tullessa ja mielenterveysongelmat. Yhdessä haastattelussa nostettiin myös mahdollinen viranomaisvastaisuus mahdolliseksi syyksi osallistumattomuudelle. Myös naisten kokeman häpeän tunteen katsottiin olevan yksi syy siihen, että he eivät halunneet osallistua ohjelmatoimintoihin. Alkutilanteen kartoitusta ja tilanteen sensitiivistä tarkastelua alkuvaiheessa pidettiin erittäin tärkeänä. Myös traumataustalla oli suuri merkitys ohjelmiin osallistumisen ja toteutuksien kannalta. Edellä mainitut asiat nousivat esiin varsinkin henkilökunnan haastatteluissa.

”Täytyy aika sensitiivisesti tarkastella sitä, että millainen se naisvankien tilanne on ja tuota mitä sieltä nousee? Minkälaisiin tarpeisiin ensisijaisesti vastataan? Mä ajattelin, että se ohjelmatyö ei ole välttämättä se ensisijaisin. Siinä tarvitaan sitä kohtaa missä työtä ja sellaista niin kuin perus tarpeita huomioivaa työskentelyä.” H2

”Tosi tärkeitä on, että naisille on toimintoja. Nimittäin pään kelaaminen siellä sellissä yksinään on pahinta. Se on pahinta mitä niille voi tehdä. Sä jätät sen sinne selliin ja se on kaiket päivät siellä, että toiminnot vaikka se olisi niin ku pitsinnypläystä, niin sekin on parempi, että ne otetaan ulos kopista ja naisilla enemmän kuin vielä miehillä. Et se psyyke on niin kovilla, että tuota järkevä mielekästä toimintaa, ihan mitä vaan.” H4

”Semmoinen vapaaehtoisuus, että jos ei ole valmis johonkin ryhmään tai johonkin semmoiseen, niin ku eheyttävään niin sanottuun terapiaryhmään tai semmoiseen niin ei saa niin ku et jos haluaa jättäytyä sellaisesta pois niin tarvitsisi perustella, että miksi ei tule tai semmoinen hyväntahtoinen patistelu, niin se ei oikein hyvästä.” K2

Tutkinnallisten rajoitusten olemassaolon katsottiin myös olevan haaste resurssien kannalta. Tämä tuli esille useammassakin haastattelussa. Varsinkin kokemusasiantuntijoiden haastattelusta nousi esiin, että itsensä toteuttaminen olisi tärkeää. Esimerkkeinä tuli kirjoittaminen ja vesiväri maalaaminen, joita voisi harrastaa yksinkin sellissä.

”Niin ku vesiväreillä maalaaminen, että sekin on hyvin halpaa ja helppoa toteuttaa, niin siinä on jotain muuta kuin sitä, että olla siellä sellissä synkkien ajatusten kanssa ja vaan soimata itseään mennä niin ku syvemmälle sinne häpeään ja huonoon ja sellaiseen.” K2

Rikosseuraamuslaitoksen akreditoituja ohjelmia sivuttiin haastatteluissa hyvin vähän. Esille nousi vain kaksi ohjelmaa, joilla koettiin mahdollisesti olevan hyötyä naistutkintavangeille. Toinen oli VKM eli viisi keskustelua muutokseen. Kyseinen ohjelma on tarkoitettu kaikille vangeille ja ohjelmaa voi vetää niin yksilötasolla kuin ryhmässäkin. Toisena esiin nostettiin Vinn, joka on naisille suunnattu keskustelu ja motivointiohjelma. Samoin tätä ohjelmaa voidaan käyttää yksilö, tai ryhmämuotoisena.

”Tärkeitä ovat ihan perus päihde ja mielenterveys ohjelmat. Niitä nyt onkaan. Vinn varmaan se ainoa tällä hetkellä Risen ohjelmista.” H1

”Naisille on se Vinn ohjelma. Se on hirmu hyvä ohjelma. Se on sellanen missä on niin ku 15 kertaa. Ja sitä voi myös vetää yksilönä, niin se toimii tavallaan sinne Vantaalle myös, että sitä voi niille tutka erkoile vetää niin kuin. Oma noin siinä käydään niin, ku kokonaisvaltaisesti se elämä läpi niitä päihteitä kiinni ja kaikkia läpi. Niin mä kyllä varmaan ottaisin sen.” H4

”Vinn vois must olla niin, ku hyvä ohjelma. En mä tiiä. Siit vois olla monelle hyötyä.” K4

Vertaistuen tärkeys nousi esiin neljässä haastattelussa. Vertaistuki koettiin erittäin tärkeäksi kuntoutumisen kannalta, joskin siihen liittyvät haasteetkin nousivat esiin. Yhdessä haastattelussa nostettiin voimakkaasti esiin yhteisöhoitomuoto ja haastateltavan siitä saamat positiiviset kokemukset. Haastateltava kertoi siitä, kuinka hyvä tapa se on edistää omaa ja muiden desistanssia, eli kuntoutumista ulos rikoskierteestä. Kahdessa henkilökunnan haastattelussa nostettiin kuitenkin esiin sen haasteita. Haasteelliseksi koettiin yhteisökuntoutusmuodon

järjestäminen tutkintavankeusaikana, koska tilat ovat hyvin rajallisia. Yhteisökuntoutuksessa pitäisi olla myös aidosti muutosmotiveituneita henkilöitä, joita voi olla vaikea löytää vielä tutkintavankeuden aikana. Valvonnan läsnäolon tärkeys korostui kuitenkin kaikessa ryhmässä tapahtuvassa toiminnassa osastoilla.

”Yhteisö hoitomuoto. Liputan sen puolesta ja mä oon itse ollut niin ku vaan avokuntoutuksen kautta ja sitten niin ku mun ympärillä olevia monia jotka on käynyt vankilassa ollessaan esimerkiksi Sörkan yhteisössä. Mä tunnen sieltä monia, jotka on päässyt toipumiseen kiinni niin se on se. Saatais semmoinen yhteisöhoito-osasto minkälainen on itse asiassa ollutkin olemassa miehillä ainakin niin se olisi ihan älyttömän hyvä.” K1

”Jos sä laitat viisi naista, että nyt teillä on sellin ovet auki ja saatte puuhailla tällä osastolla, niin sitten selvittelään niitä tappeluita koko ajan. Eli siellä pitää olla ohjaus ja valvonta ja se syy miksi se on näin, niin se ei suinkaan johdu, että naiset on vaan niin, ku hankalia ja veemäisiä rupeamaan kiukuttelemaan keskenään, vaan ne on niin psyykkisesti huonokuntoisia. Ei niillä ole voimavaroja, toinen toisiaan sietää ja kun yhdellä viiraa yhdellä lailla ja toisella toisella lailla, niin siinä on soppa valmis. Kun on kuitenkin tutkareita niin on vielä hermotkin kireänä siitä, että mikä tuomio sieltä tulee. Puolet on syyttömiä niin ku itse kokevat ja ei voi myöntää sitä tekoa. Sitten on kaikki kaman käyttäjätaustaiset ja muut, niin se on niin huonokuntoista sakkia, että siellä pitää olla ohjausta. Se on se isoin asia.” H4

Restoratiivinen toimintamalli nousi myös esiin kahdessa haastattelussa. Restoratiivisuuden ydinarvoja ovat turvallisuus, voimaannuttaminen, tasavertaisuus ja aito dialogi. Haastatteluissa nostettiin esiin se, kuinka restoratiivisuus on hyvä tapa selvittää vankiosastoilla tapahtuvia konflikteja. Restoratiivisuudessa on perusajatuksena purkaa ihmisten välisiä jännitteitä siten, että kukaan ei menetä kasvojaan ja asia saadaan ratkaistua oikeudenmukaisesti. Haastattelussa mainittiin tämän puhdistavan ilmaa osastolla. Tärkeäksi koettiin se, että ristiriitatilanteet pystyttiin selvittämään puhumalla.

”Nais erityisyyden piirteet huomioon ottava vanki osasto toiminnallisesti. No mun mielestä siis pitäisi olla semmoinen, että siellä olisi tällainen restoratiivinen toimintaympäristö.” H6

Naisvankien liikunta oli esillä haastatteluissa toimintojen yhteydessä ja kaksi haastateltavaa kertoi naisille suunnatun liikunnan tärkeydestä. Naiset kokivat, että perinteinen punttisali ei ole kaikille naisille mielekäs liikunnanmuoto. Liikunnan pitäisi heidän mielestään olla monimuotoisempaa ja enemmän naisille suunnattua, kuten esimerkiksi joogaa, tanssia, tai jotain, jonka avulla pääsisi tutustumaan omaan kehoonsa paremmin. Myös liikunnanohjaajan merkitys

koettiin erittäin tärkeäksi niin yksilö-, kuin ryhmäliikunnan osalta. Kokemusasiantuntijahaastattelujen perusteella ohjaajan toivottiin olevan nainen tai ainakin hyvin naisten liikunnalliset tarpeet huomioiva henkilö. Liikunnan katsottiin myös parantavan resilienssiä.

”Olisi ihan älyttömän siistiä, että sinne saataisiin semmoisia niin ku naisille suunnattuja liikuntamuotoja. Että ne ei ole sitä, tiedät sä sitä niin ku miesten niin ku kuntosali painotteista systeemiä vaan, että kun kuitenkin me ollaan naisia, että ei meidän tarvii ruveta, ku me ollaan vankilassa, käyttäytyy kuin miehet.” K1

Naistenosaston toiminnoista kysyttäessä kaikilla vastanneilla tärkeäksi nousi toimintojen tärkeys vankilassa. Haasteellisena koettiin yhteydenpitorajoitusten ja toimintojen yhteensovittaminen. Varsinkin positiivisen vertaistuen saaminen on käytännössä mahdotonta toteuttaa suljetulla osastolla. Naisille suunnattu liikunta, työtoiminta, sekä kuntouttava ohjelmatoiminta koettiin tärkeäksi ja sitä tulee olla tarjolla jokaiselle. Tärkeintä on, että jokaiselle on tarjolla jotakin mielekästä tekemistä tutkintavankeusaikana.

5.3 Henkilökunnan osaaminen ja työote

Henkilökunnan osaamisesta kysyttäessä esiin nousi ihmissuhdetaidot, traumainformatiivisuus, sekä koulutus kuten nais erityisyyskurssi ja ihmiskaupantunnistamiskurssi. Restoratiivisen mallin omaksuminen koettiin myös tärkeäksi kahdessa kokemusasiantuntijan haastattelussa. Tulosten mukaan naisvankien kanssa työskentelyssä keskeistä on yksilön kunnioitus ja tasapuolinen kohdelu. Se, että henkilökunta ei lokeroi tai tuomitse ihmistä koskaan hänen tekojensa tai etnisyyden perusteella. Tasapuolinen, ystävällinen, empaattinen ja asiallinen virkamiesmäinen käytös kaikkia kohtaan auttaa rakentamaan toimivan vuorovaikutuksen vangin kanssa. Myös henkilökunnan riittävä koulutus nais erityisyydestä, traumainformoidusta työotteesta ja ihmiskaupan uhrien tunnistamisesta nousi esiin henkilökunnan haastatteluissa.

”Ihmisen tasolla kohtaava, niin se kantaa pitkälle, koska asennemaailma henkilökuntaa kohtaan heti luodaan siinä alussa. Niin se olisi tosi hyvä olla semmoinen, että tulee semmoinen olo, että minua ymmärretään ja jotenkin, että mut hyväksytään juuri sellaisena, kun mä oon. Hyväksytään vaikka mä oon tehnyt mitä ja mua ei niin ku tuomittaisi sillä tavalla. Olisi niin kuin neutraali, ettei tekoja lokeroitais, vaikka minkälaisia ihmisiä tulee. Jotenkin, että ne asenteet ei paistaisi läpi, että aikamoista näyttelijäntyötä se on niin ku mutta tulis heti sellainen niin kuin hyvä luottamus alussa niin se kantaa kyllä tosi pitkälle.” H5

Henkilökunnan osaaminen on keskeisessä asemassa mm. itsemurha-alttiuden ja ihmiskaupan tunnistamisessa. Kummankin edellä mainitun asian suhteen alkuvaihe oli kaikkein kriittisin. Tässä pitäisikin tarkastella tilannetta mahdollisemman herkillä korvalla. Kuunteleminen ja

puhuminen vangin kanssa koettiin ensiarvoisen tärkeäksi, eikä vankia tulisi jättää yksin murehtimaan tilannetta. Nämä asiat nousivat kahdessa haastattelussa esiin.

”Olen tavannut työuralla kymmeniä lapsen surmaajia ja kaikilla niillä on iso itsemurhariski siinä ihan alussa, joten mun mielestä ne pitää esimerkiksi niin kun nähdä sieltä heti ja tuota katsoa sen perään, että mikä on tilanne ja tarjota heti sitä puheapua tai lohdutusta, koska siinä on samaan aikaan äiti, joka suree lapsiaan ja sitten siinä on kuitenkin se henkirikoksen tehnyt ihminen, niin tuota se on tosi kummallinen tilanne psyykkeelle.” H4

”Musta se, et yritettäs jo alussa kysellä ja nähdä nii ku niitä heikoimmassa asemassa olevia hyväksikäytön uhreja ja sillei” K4

”Usein naisilta kannattaisi kysyä, että onko sinua hiljattain satutettu tai onko sulla turvaton olo? Onko sinulle itsellesi sattunut jotain hiljattain? Tää on semmoista kanssa mitä vankilassa ei yleensä kysytä, mutta et esimerkiksi tiedän naisia, jotka on tulleet Vantaan kautta ja ovat olleet ihmiskaupan uhreja.” H4

Henkilökunnan sukupuolen merkitys nousi haastatteluissa esiin kaikilla hyvin saman suuntaisesti. Miesvartijoita tarvitaan, mutta heidän soveltuvuutensa merkitys korostui vastauksissa. Osa haastateltavista koki, että samaa sukupuolta olevien naisvartijoiden kanssa on helpompaa puhua vaikeista asioista ja ilman vastakkaisen sukupuolen aiheuttamaa luontaista jännitettä. Kaksi kokemusasiantuntijaa kertoi siitä, kuinka ulkonäöstä huolehtimisen haastavuus vankilassa aiheuttaa negatiivisia tunteita ulkonäöstä ja siksi naisvartijan kanssa asioiminen on helpompaa. Toisaalta haastatteluissa tuli esiin myös miesvartijan roolimalli, joka onnistuessaan voi korjata paljon naisvangin miehistä saamia huonoja kokemuksia ja auttaa rakentamaan luottamusta vastakkaiseen sukupuoleen. Parhaimmillaan voi myös syntyä tietynlaista turvallisuuden tunnetta.

”Itse ehkä tykkäisin, että olisi naispuolinen varsinkin, jos on tullut jostain kadulta suoraan ja tiedät sä siinä jää semmoisia maaleja heti pois niin ku karisee, että ihan sama on minkälaisena meet ja tälleen niin.” K1

”Naisvartijoiden kanssa luottamuksen rakentaminen voi olla helpompaa ja niille voi olla helpompi puhua tämmöisistä vaikeista aiheista.” K3

”Mies vartijoille voisi maksaa extra palkkaa siitä ja jos te olette hyviä, niin tähän toimitte niin ku terapeutina, että se että kohtaa miehen, joka ei ole pelottava, vaikka se on minua isompi ja silti se on kiltti ja ystävällinen. Kohtelee minua nätisti ja ei ala mun kanssa sille seksi linjalle, jota nämä naiset tosi usein yrittää.” H4

”Meidän yksi tärkein tehtävä siellä vankilassa on toimia tällaisenä malleina, normaalista ihmisestä ja vuorovaikutuksesta ja kanssakäymisestä. Ja kyllähän tarvitsee totta kai myös mallia normaalista miehestä ja heidän kanssansa vuorovaikutuksesta, että on sillä merkitystä varmasti. Mutta tuota molempia tarvitaan.” H5

Miehet voivat osastolla työskennellessään myös laukaista tietämättään jonkun aikaisemman traumakokemuksen naisvangissa. Tämä tuli esille kahdessa henkilökunnan haastattelussa. Esimerkiksi joku kiinnipitotilanne saattaa aiheuttaa tällaisen tilanteen naisvangissa, tai esimerkiksi partaveden tuoksu, joka tuo huonoja muistoja mieleen aikaisemmista miesten kanssa koetuista hetkistä. Myös harkitsemattoman huumorin katsottiin olevan poissuljettua naisten kanssa työskennellessä.

”Siihen riittää miesvartijan, vaikka partavesi, joka tuoksuu siltä, kun vaikka raikkaajan partavesi ja siinä kohtaa sen ihmisen aivot leikkaa kiinni eikä sillä ole mitään kontaktia enää siihen mikä on järkevää.” H5

”Jos on tosi vahvaa trauma tausta niin sitten miesvartija voi nostaa esiin niitä traumataustoja esimerkiksi, jos on joku kiinnipito tilanne. Mut sit toisaalta, jos miettii naisvartijoita niin naiset tosi monesti uskaltavat olla paljon kiukkuisempia, tai mulla on ainakin semmoinen kokemus.” H4

Vallan ulkoisten merkkien merkitys nousi myös haastattelujen kautta esille. Koettiin, että virkapuvun käyttö nähtiin tietynlaisena vastakkain asetteluna henkilökunnan ja vankien välillä. Samanlaista pohdintaa tuli esille myös voimankäyttövälineiden näkyvillä olosta. Tähän toivotiinkin jonkinlaista kompromissia, joka pehmentäisi ilmapiiriä osastolla työskenneltäessä.

”Vankilan voiman ja vallan symbolit pitäisi riisua, jos ihan tarkkoja ollaan, koska näihin naisiin on kohdistunut niin paljon yleensä väkivaltaa ja he on tavallaan olleet sen vallan alapuolella. Niin vankila on itse asiassa lähtökohtaisesti todella niin ku huono paikkana näille naisille ja sen takia tavallaan niin ku jokaisen osastolla työskentelevän pitää ymmärtää, että omaa niin ku sitä ylivoimaa, mikä tietenkin vaan vankilan työntekijän asemaan kuuluu, niin sitä ei tule korostaa.” H4

Henkilökunnan ammatillisen työote koettiin tärkeäksi työskenneltäessä naisvankien kanssa. Kumpaakin sukupuolta tarvitaan, mutta haastatteluissa tuli ilmi, että tietyt työtehtävät sopivat pelkästään naisvartijoiden suorittamiksi. Henkilökunnan osaaminen, koulutus ja ihmissuhdetiedot ovat avainasemassa osastotyöskentelyssä.

6 Johtopäätökset

Tässä luvussa haemme vastauksia tutkimuskysymyksiimme, sekä vertaamme tietoperustaa ja saamiamme tutkimustuloksia keskenään. Pohdimme samalla tulevia Vantaan vankilan naisosastoja, siellä järjestettäviä toimintoja ja henkilökunnan osaamisen tasoa. Pohdimme mitkä olisivat tärkeitä asioita huomioida uuden osaston avautuessa, jotta pystyisimme heti alusta alkaen toteuttamaan tutkittuun tietoon pohjautuvan, hyvät käytänteet huomioon ottavan nais erityyppisen lähestymistavan kokonaisvaltaisesti naisten kanssa työskennellessä.

6.1 Naisvangin saapuminen vankilaan

Yleensä nainen saapuu vankilaan suoraan kadulta etsintäkuulutuksen perusteella tai oltuaan hyvinkin lyhyen ajan poliisivankilassa, jonkin viranomaisen pidättämänä, tai käräjäoikeuden vangitsemana. Vankilaan saapuminen on kuitenkin aina hyvin paljon stressiä aiheuttava tilanne, vaikka nainen olisikin jo moninkertainen rikoksen uusija. Siksi onkin tärkeää, että henkilökunta ei lisää tulovaiheen negatiivista henkistä kuormitusta ja että vangille pyritäisiin antamaan positiivinen ensivaikutelma vankilasta ja viranomaisista yleiselläkin tasolla. Avainasemassa on riittävän ajan antaminen rauhallisesti sujuvaan tuloprosessiin, jossa kuunnellaan, opastetaan ja kerrotaan pukemalla sanoiksi tulotarkastuksen eri vaiheet. (Työskentely rikostaustaisen naisen kanssa 2021.) Vankilaan saapuminen luo usein shokkireaktion naiselle. Vaikka nainen olisi jo kokenut rikoksen uusija, on vankilaan saapuminen aina epämiellyttävä tilanne ja aiheuttaa henkistä kuormittavuutta. Saadaksemme tulovaiheen sujumaan mahdollisimman sujuvasti henkilökunnan tulee tiedostaa ja ottaa huomioon monia naisen vankilaan joutumiseen johtaneita taustatekijöitä. Monella heistä on huomattava määrä traumataustaa, joka aiheuttaa uudelleen traumatisoitumisen riskin (Tammi-Moilanen 2020a). Opinnäytetyömme tuloksien mukaan korostui, kuinka tärkeää on rauhallinen asioiden läpikäyminen henkilökunnan toimesta ja kuinka paljon naiselle merkitsee ystävällinen kohtaaminen tulovaiheessa. Suomessa poikkeuksellisen moni vankilaan joutunut nainen on tilastojen valossa syyllistynyt väkivaltarikoksiin. Useiden kohdalla kyseessä voi olla läheisiin kohdistunut väkivalta. Näissä tilanteissa teosta johtuva häpeän tunne on usein monille hyvin raastava ja häpeän myötä heillä on myös kasvanut riski itsetuhoisuuteen. Vastaanottavan henkilökunnan osaamisella on erittäin suuri merkitys tunnistaa edellä mainitun tapaisia tekijöitä naisen käytöksessä. Saapumisesta yleensä kolmen päivän sisällä tehtävässä tulohaastattelussa tilannetta kartoitetaan laajemmin. Tulohaastattelussa yksi kysymys voisikin olla ”mikä on sinun unelmasi”? Kysymys tuli esiin Kaisa Tammi-Moilasen videoluennolla ja se on meidänkin mielestämme hyvin merkityksellinen. (Tammi-Moilanen 2020c.) Ihmisellä tulee aina olla unelmia ja vankilatyöntekijät voivat auttaa heitä niiden unelmien herättelemisessä ja saavuttamisessa. Siihen vaaditaan vain oikeanlaista traumasensitiivistä työtettä, uskoa ihmisen kykyyn muuttua, sekä aitoa kiinnostusta ihmisestä ihmisenä. Tämä nousi esiin myös haastattelussa, kun puhuttiin vuorovaikutuksen tärkeydestä tulovaiheessa. Lähtötilanteen prioriteettien tulee olla antaa tukea ja ohjausta voimaannuttamiseksi kohti tarvittavaa muutosta.

Tulovaiheessa on myös tärkeää ottaa huomioon vangin suhteet hänen läheisiinsä. Naisille on tärkeää tietää miten esimerkiksi siviiliin jääneet lapset voivat. Myös lapsia rauhoittaa tietää, että äidillä on kaikki hyvin. Tämä henkilökunnan pitäisi pystyä huomioimaan esimerkiksi järjestämällä vangille tulosoitto kotiin mahdollisimman pian vankilaan saapumisen jälkeen. Edellytyksenä tälle on kuitenkin se, että tutkinnalliset rajoitukset mahdollistavat tämän. Haastattelujen perusteella tuli ilmi, että tällä on usein hyvin rauhoittava vaikutus, kun omaisilla asioiden tiedetään olevan hyvin siviilimaailman puolella.

6.2 Toiminnot naistenosastolla

Tätä opinnäytetyötä tehdessä on käynyt meille selväksi, ettei ole yhtä ainoaa tapaa järjestää kuntouttavia toimintoja naisvangeille. Tekemämme tutkimus vahvistaa tietopohjaamme tässä asiassa. Lähes kaikki haastatellut toivat toiminnoista puhuttaessa esiin sen, että tärkeintä on järjestää jokaiselle mielekästä tekemistä. Ketään ei saa jättää ulkopuolelle, vaan heidät pitäisi saada motivoitua mukaan toimintaan. Kirjassaan Pollock toteaa saman ja puhuu siitä, kuinka jokaisen yksilölliset tarpeet tulisi kartoittaa ja luoda heille räätälöity suunnitelma. Hän nostaa myös esiin aiempien kokemusten ja valintojen merkityksen ja nykyisen elämäntilanteen vaikutuksen. (Pollock 1998, 71-72.) Haastateltavat puhuivat myös saman suuntaisista asioista, jotka omalta osaltaan vaikuttivat osallistumiseen. Nämä seikat pitäisi osata tunnistaa ja ottaa huomioon naisia toimintoihin motivoitaessa. Tällaisia yksilöllisiä tarpeita ovat mm. päihde- ja mielenterveysongelmat ja erilaiset traumat.

On myös tärkeää, että vankilassa pystytään tarjoamaan juuri naisille suunniteltua toimintaa, jossa huomioidaan heidän nais erityiset tarpeensa. Myös yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014) todetaan, että rikosseuraamuslaitos on velvoitettu huomioimaan yhdenvertaisuus toiminnassaan. Tämä koskee myös kaikkia vangeille tarkoitettuja toimintoja.

Toimintojen kannalta on huomioitava ryhmien koko ja vallitseva ympäristö. Ryhmät eivät saa olla liian isoja ja henkilökunnan pitää olla toiminnoissa läsnä. Ulkoisten puitteiden täytyisi olla nais erityisyys huomioivaa ja olisi pyrittävä minimoimaan laitospäivien ilmapiirin syntyminen. Eri laitoksissa käytössä olevat osastopalaverit olisi hyvä ottaa käyttöön myös tulevilla naistenosastolla, koska toiminnan tulisi ottaa huomioon myös restoratiivisuus. Näin naiset oppivat parempia sosiaalisia- ja vuorovaikutuksellisia taitoja.

6.3 Naisvankien kanssa työskentelevä henkilökunta

Henkilökunnan merkitys nousi esiin tutkimushaastatteluisa monen eri kysymyksen yhteydessä. Se kuinka nainen kokee vankilan heti saapumisestaan lähtien, on riippuvainen vankilan henkilökunnasta. Koulutettu ja oikealla asenteella varustettu henkilökunta on avain asemassa rakennettaessa toimivaa, traumavapaata, eheytymiseen ja voimaannuttamiseen tähtäävää polkua tutkintavankeusajalle. Tutkimuksessa saamamme tiedon mukaan näin ei kuitenkaan aina ole

laitoksissa, vaan henkilökunnan osaaminen naisten kanssa työskennellessä oli hyvin vaihtelevaa eri vankiloissa. Tähän pitääkin kiinnittää erityistä huomiota jo ennen tulevan osaston avaamista.

Henkilökunnan sukupuolen merkitystä kysyttäessä, naisvartijoiden määrän ei koettu olevan osaston toimintojen kannalta määrittelevä tekijä. Hyvän nais erityyisen työtteen omaava miesvartija koettiin yhtä arvokkaaksi naisvankien kanssa toimiessa. Hyvän miesvartijan koettiin erityisesti vaikuttavan positiivisesti osaston turvalliseen toimintaan ja sen yleiseen kaikille turvalliseen ilmapiiriin. Hyvän miehen mallin koettiin olevan myös tärkeä traumataustaisille naisille. Naisvartijoiden tärkeys kuitenkin painottui, kun puhuttiin sukupuolisensitiivisyyttä vaativista virkatehtävistä. Heidän tärkeytensä korostui laitoksen toiminnoissa, kuten henkilötarkastuksissa ja siinä, että usein toiselle naiselle on helpompi puhua omasta traumataustasta. Naisvartijoiden tärkeys tulee huomioida työvuoroja suunniteltaessa, niin että heitä on työvuorossa ympäri vuorokauden. Naispuolisen henkilökunnan läsnäolon tärkeyttä korostettiin myös YK:n Nelson Mandela säännöissä kohdassa 81 ja Euroopan kidutuksenvastaisen komitean vankiasiakirjan kohdassa viisi.

6.4 Yhteenveto

Naisten vankilaan joutuminen on joka tapauksessa naisten vähemmistöä koskeva poikkeus, johon tulee vankilassa suhtautua sen erityispiirteet huomioon ottavalla työtteellä. Se tarkoittaa sitä, että heille tulee pystyä tarjoamaan räätälöityjä kuntoutusohjelmia, sekä heidän kanssaan tehtävässä työssä tulee olla mahdolliset traumat huomioiva työote. Tekemiemme haastattelujen valossa huomion arvoista oli se, että toiminnan sisältö ei ole niin keskeistä, vaan se, että jokaisella on mahdollisuus osallistua toimintaan. Naisvankien hyvä osastointi suljetussa vankilassa ja riittävä ja asiantunteva henkilökunta on mielestämme edellytys toimivalle, traumavaipalle ja uusintarikollisuuden riskiä vähentävälle rikosseuraamustyölle.

Yllättävää meille oli se, miten paljon nämä naiset kokevat fyysistä-, sekä psyykkistä väkivaltaa tilastollisesti ja kuinka moni heistä on tullut kaltoinkohdeksi tai ajautunut syrjäytymisen kierteeseen jo paljon ennen vankilaan joutumistaan. Mahdollinen monimuotoinen väkivalta, jota ihminen on kokenut aikaisemmin varmasti vaikuttaa hänen tapaansa toimia, kun täytyy ratkoa vaikeita tilanteita. Heille on syntynyt madaltunut kynnyks käyttä väkivaltaa tapana ratkaista ongelmia. Tärkeää on panostaa mielenterveys-, päihdekuntoutus- ja terapiatyöhön. Terapeuttista toimintaa tulee olla vankilassa tarjolla riittävästi, sekä yksilö, sekä ryhmämuotoisena. Myös kaikenlaista työtoimintaa tulisi kehittää. Esimerkiksi suljetulla osastolla voisi olla yksilö- ja ryhmämuotoista käsityöpajatoimintaa, jossa tehtäisiin käsityötuotteita villasukista joulukortteihin. Tärkeää on, että nämä naiset eivät kokisi olevansa yksin, vaan apua olisi saatavilla ja sitä olisi heidän helpompi vastaanottaa. Naisvangeille olisi myös oltava kursseja, joilla opetetaan kuinka muodostaa terveitä ihmissuhteita, jotta voitaisiin ehkäistä liiankin yleistä

parisuhdeväkivaltaa. Kenenkään ihmisen ei tulisi altistaa itseään ikinä negatiiviselle parisuhteelle huonon itsetunnon takia ja näin altistaa samalla itseään fyysiselle sekä psyykkiselle väkivallalle. Naisvangin niin sanottu voimaannuttaminen omana itsenäisenä toimijana tulisi olla heille järjestettävän toiminnan päämääränä.

Henkilökunnan osalta tutkimuksen valossa tuli selkeästi esille työntekijän soveltuminen työskentelyyn naisvankien kanssa. Tietoa naisten kanssa työskentelystä ja heidän taustojensa ymmärtämisestä pidettiin hyvin tärkeänä osana onnistumiseen työtehtävien suorittamisen kannalta. Nais erityisyyskurssi otettiin esille, koska se syventäisi työntekijän osaamista ja avaisi ymmärtämään asioita paremmin. Perusedellytyksenä työskentelylle kuitenkin tuli hyvin selkeästi esille, että jonkinlainen perehdytys nais erityisyyteen olisi minimivaatimus, sekä traumatietoisuuden lisääminen työskennellessä naisvankien kanssa. Henkilökunnan sukupuolella ei ollut niin suurta merkitystä, kunhan naisia olisi riittävästi joihinkin tiettyihin tehtäviin. Tosin osa kokemusasiantuntijoista koki, että naishenkilökunnalle oli helpompi kertoa murheitaan varsinkin ensimmäisellä tuomiokerralla. Miesvartijoiden kohtaaminen saattoi myös erinäisissä tilanteissa laukaista takaumia aiemmin koetuista traumaattisista kokemuksista. Resurssien määrä ja tästä johtuva kiire tuntui vastanneiden keskuudessa olleen monelle huolenaiheena. Resurssien katsottiin olevan yhtenä syynä siihen, että vankien kanssa ei aina ehditty kiireettömään kanssakäymiseen. Kiireettömän ja vangin huomioivan ilmapiirin rakentaminen osastolle nähtiin todella tärkeäksi kaikkea toimintaa silmällä pitäen.

7 Pohdinta

Pohdinta osuudessa käymme läpi opinnäytetyöprosessimme aikana tapahtunutta oppimistamme ammatillisesti, työmme eettisyyttä ja luotettavuutta, sekä pohdimme erilaisia mahdollisuuksia mielekkään toiminnan järjestämiseksi osastolla. Lopuksi pohdimme jatkokehitysehdotuksia

7.1 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kehittyminen

Tämä opinnäytetyöprosessi alkoi syksyllä 2021 Vantaan vankilan johtaja Tommi Saarisen kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta. Keskusteluissa ilmeni tarve suunnitella tulevaa naistenosastoa, joka tullaan ottamaan käyttöön lisärakennushankkeen myötä vuonna 2025. Aloitimme opinnäytetyön aiheen pohtimisen ja päätimme rajata sen koskemaan omasta mielestä avainkysymyksiä perustettavan naisvankiosaston kannalta. Millaisia toimintoja siellä tullaan järjestämään, jotta voisimme huomioida naisvankien erityiset tarpeet laaja-alaisesti. Vankilaan saapuminen ja sen merkitys oli meille myös tärkeä, koska kaiken alku on aina lopputuloksen kannalta merkityksellinen. Myös henkilökunnan osaaminen nousi kolmen tärkeimmän asian joukkoon, sillä he ovat vuorovaikutuksessa vangin kanssa ja luovat perustan, jolle toimintoja voidaan

suunnitella. Aihe ei ollut meille kummallekaan täysin tuntematon, koska onhan meillä yhteensä 40 vuotta työkokemusta tutkintavankilan valvonnan tehtävistä.

Työmme alkoi opinnäytetyösuunnitelmalla, jonka suunnitelma seminaarin pidimme helmikuussa 2022. Tehdessämme opinnäytetyömme suunnitelmaa käytimme huomattavasti aikaa tietopohjan lähteiden etsintään, kumpikin omilla tahoillamme. Tutkimme aiheesta jo tehtyjä tutkimuksia, perehdyimme aiheeseen liittyvään kansainväliseen lainsäädäntöön ja luimme useita aiheeseen liittyviä opinnäytetöitä. Hankkimaamme tietopohjaa pohdimme lukuisissa yhteisissä palaverissamme ja hämmästyimme siitä, kuinka vähän kaikesta kokemuksestamme huolimatta tiesimme naisvankeuteen liittyvistä erityiskysymyksistä, heidän toimintansa vaikuttamista, traumasta ja siitä kuinka paljon naisvankeus ilmiönä tilastojen ja tutkimuksen valossa eroaa miesvangeista. Yllätyimme myös siitä, kuinka paljon henkilökunnan asenne ja työote vaikuttavat, kun puhutaan sensitiivisyydestä ja siitä, miten nainen kokee vankilaan joutumisen ja siellä olemisen.

Saatuamme opinnäytetyömme suunnitelman hyväksytysti läpi aloimme työstämään varsinaista opinnäytetyötä. Alusta lähtien sen tekeminen oli suunnitelmaan verrattuna monin tavoin helpompaa, koska aihe oli muodostunut meille jo tutuksi. Tietopohja, jota halusimme käyttää hyväksi, oli jo pitkälti mietittynä. Tunsimme aitoa innostusta päästä tekemään tutkimusta, koska koimme valikoituneet tutkimusongelman kysymykset hyvin mielenkiintoisiksi. Mitä asioita tulisi huomioida naisvangin saapuessa vankilaa, millainen tulisi olla nais erityisyyden piirteet huomioonottava osasto toiminnollisesti ja millaista erikoistumista henkilökunnalla tulisi olla tavoitteiden saavuttamiseksi. Oli erittäin mielenkiintoista kuulla haastateltavien vastauksia tutkimuskysymyksiin. Haastattelimme rikosseuraamuslaitoksen henkilökuntaa ja entisiä naisvangeja, jotka olivat käyneet kokemusasiantuntija koulutuksen. Avainasemaan meidän mielenkiinnossamme nousi kokemusasiantuntijoiden kokemukset, heidän mielipiteensä ja ajatukset siitä, kuinka he olivat kokeneet aikoinaan ensikertansa vankilassa ja kuinka he muuttaisivat monia asioita, jotta vankilan ylimääräiset negatiiviset vaikutukset ihmiseen saataisiin minimoitua. Henkilökunnan empaattisuus, yksilön taustojen ymmärtäminen ja riittävät monipuoliset toiminnot nousivat heille tärkeiksi asioiksi useammassakin haastattelussa. Negatiivisina asioina he pitivät mm. rikoksen perusteella lokeroinnin, viranomaisten vallan turhan korostamisen ja miehille suunniteltujen toimintojen järjestämisen naisille.

Opinnäytetyöprosessi on ollut mieltä avaava ja monin tavoin hyödyllinen omaa työuraa ajatellen. Erityisesti entisten naisvankien haastattelu ilman virkapukua ja sen myötä syntyntä asetelmaa on ollut kokemuksena uskomattoman kasvattava. Yksi haastateltu, entinen naisvanki alkoi nauramaan meille, kun työtaustamme kävi ilmi ja hän kysyikin meiltä ”oletteko oikeasti tosissanne, kun kysytte multa, että mitä mieltä minä olen siitä millainen henkilökunnan tulisi olla vankilassa?”. Kyseinen haastateltu antoikin meille paljon pohdittavaa ja aihetta myös itse-tutkisteluun omassa työotteessamme. Usein kuuntelemme liian vähän mitä vanki haluaa sanoa

ja vetoamme kiireeseen ja rajallisiin resursseihin. Totuus on, ettei suuri osa henkilökunnasta halua kuormittaa itseään vangin asioilla. Varsinkin jos menemme asioissa pintaa syvemmälle, tuntuu usein siltä, että oma jaksaminen vaarantuu. Kun sellin oven laittaa kiinni, on kuin ongelman sulkisi pois mielestä. Kun osasto on auki, joutuu laittamaan itsensä alttiiksi vuorovaikutukselle. Silloin se myös mahdollistaa muutoksen tapahtumisen vangissa ja henkilökunnassa. Kuuntelemisen ja vuorovaikutustaitojen jatkuva kehittäminen omassa työssä on keskeinen asia, jonka olemme oppineet tämän opinnäytetyöprosessin myötä.

7.2 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisyys ja luotettavuus olivat opinnäytetyö prosessissamme keskeisiä sitä ohjaavia määreitä. Niitä pohtiessa nousi meille selkeästi tutkimuksen kannalta keskeisimmäksi pohdinnan aiheeksi oma työmme työntilaajan palveluksessa. Onko tämä vaikuttanut jollakin tavoin tekemiemme haastattelujen objektiivisuuteen ja myös heiltä saamiimme haastattelutuloksiin? Haastattelemamme eri laitosten henkilökunnan jäsenet tiesivät missä työskentelemme ja kokemusasiantuntijoille sen kerroimme. Kaikki haastateltavamme olivat meille kuitenkin sillä tavalla vieraita, ettemme ole juurikaan työskennelleet heidän kanssaan samoissa laitoksissa. Tämä koski niin henkilökuntaa, kuin kokemusasiantuntijoitakin.

Näkemyksemme on, ettei sidonnaisuudellamme ole vaikutusta itse haastattelutilanteisiin tai saamiimme tutkimustuloksiin. Emme myöskään huomanneet oman roolimme virkamiehinä vaikuttaneen haastateltuihin. Toimimme tutkimuksen tekijöinä objektiivisesti, haastattelut tehtiin kaikille samanlaisina ja jokaista haastateltavaa kohtelimme yhdenvertaisesti. Uskomme, että haastatteluilla saamamme tulokset ovat luotettavia.

Tutkimuksen tuloksissa käyttämistämme lainauksista lukija voi tulkita onko vastaaja henkilökunnan edustaja vai kokemusasiantuntija. Tutkimuksen eettisyyden kannalta emme pidä tätä ongelmallisena. Opinnäytetyössämme oli kuitenkin tarkoitus tuoda esille erilaisia näkökantoja. Lainauksista ei ole mahdollista tunnistaa ketään haastateltavaa. Esimerkiksi kokemusasiantuntijoiden taustoja emme avanneet mitenkään koko opinnäytetyön aikana.

Tuloksien eettisyys ja luotettavuus ovat mielestämme toteutuneet opinnäytetyössämme. Olemme tutkimuksessamme noudattaneet tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita ja olemme edenneet opinnäytetyössämme olevan ”Tutkimusasetelma” otsikon mukaisesti tutkimusta tehdessämme. Haastattelemamme henkilökunta ja kokemusasiantuntijat ovat olleet monissa eri vankiloissa tiiviisti naisvankien kanssa tekemisissä. He ovat olleet näissä laitoksissa joko henkilökunnan roolissa, tai vapautensa menettäneinä. Tämä toi tutkimustuloksiin laajaa näkemystä monesta eri perspektiivistä. Katsommekin tulosten olevan luotettavia.

7.3 Jatkotutkimus- ja kehittämisehdotukset

Tätä opinnäytetyötä tehdessä, pohdimme tutkimusongelman kautta uudella naisvankiosastolla järjestettäviä toimintoja. Mietimme henkilökuntaresurssien käyttöä toiminnoille asettamiemme päämäärien saavuttamisen näkökulmasta ja niiden tarkoituksen mukaisuutta. Haasteeksi toimintojen osalta nousi useissa haastatteluissa resurssien rajallisuus. Siksi mielestämme on syytä tehostaa jo olemassa olevien resurssien käyttöä. Mielestämme nämä resurssit olisi jalkautettava paremmin osastolle tekemään lähityötä, jotta voisimme paremmin tarjota mielekästä toimintaa.

Ajatuksena on, niin kuin aikaisemminkin on tullut esille, ettei kukaan jää yksin. Lähityön merkitys ja naisvankien muutosmotivaation herättäminen on tärkeä osa työskentelyssä heidän kanssaan. Vantaan vankilassa on jo nyt käytössä hyviä ohjelmatoimintoja, joiden uskomme toimivan myös naisvankien kanssa työskennellessä. Tällaisia olemassa olevia toimintoja ovat esimerkiksi yksilötyönä tehtävä rikosseuraamusalan motivoivat keskustelut (RKM), suuttumuksen hallinta (SUHA) yksilö- ja ryhmätyönä ja Antiriippuvuudet kurssi (AR) ryhmänä. Lisäksi on ”lapset puheeksi” -ohjelma ja se on yksilötyönä tehtävää. Siinä kartoitetaan lasten tilannetta osana perhetyötä. Näiden lisäksi on tarjolla ”mielekäs päivä” -ohjelma, jossa käydään erilaisia elämän osa-alueita lävitse, kuten esimerkiksi käsitystä itsestä, vuorovaikutustaitoja, tunteita, ongelmanratkaisutaitoja ja tämän suuntaisia asioita. Lisäksi ohjelmaan kuuluu liikunnanohjaajan vetämää liikuntaa. Kaikki edellä mainitut ohjelmat löytyvät Vantaan vankilaan laaditusta palvelukartasta (Vantaan vankila 2017). Mielekäs päivä olisi mielestämme hyvä ryhmämuotoinen ohjelma hovioikeutta odottaville naistutkintavangeille. Ryhmäkoko olisi hyvä pitää pienenä, joten osaston voisi jakaa kahteen erilliseen ryhmään.

Keskusteltuamme Vantaan vankilan ohjaajan Kirsi Rakeen kanssa mietimme yksilötyöhön sopivaksi myös mielenterveystalon tarjoamia omahoito-ohjelmia. Erilaisia ohjelmia löytyy heidän internetsivustoltaan noin 30, jotka käsittelevät elämän eri osa-alueiden ongelmia. Tämän lisäksi on myös ulkomaankielisiä ohjelmia. (Mielenterveystalo.fi 2022) Tämä vaatisi luultavasti käytännön syistä sellisiin omat päätteet, joilla pääsisi kirjautumaan kyseisille sivustoille. Opiskelu tapahtuisi vangin yksilötyönä ja kerran viikossa ohjaajan kanssa yhdessä. Uskoisimme ohjelmista olevan naisvangeille paljon apua ja myös ajanvietettä selleissään.

Konkreettista tekemistä saataisiin aikaiseksi Green Care pihan muodossa. Tähänkin saattaisi olla mahdollisuus melko pienillä investoinneilla. Kuulimme apulaisjohtaja David Forderilta, että pieni piha-alue voisi mahdollisesti olla käytössä tähän tarkoitukseen uudisrakennuksen valmistuttua. Lähinnä ajanjakso tällaiselle terapeuttille puutarhavihjelytoiminnalle olisi kevästä alkusyksyyn mahdollista, mutta toisi kaivattua vaihtelua naisvankien arkeen vankilassa. Lähinnä voisi kuvitella, että tämä olisi tarkoitettu naisvangeille, joilla ei ole tutkinnallisia rajoituksia. Pohdimme myös, voisivatko kaikki naistutkintavangit kasvattaa mahdollisuuksien mukaan

kausiyrttejä osastojen oleskelutilojen yhteydessä? Tähän tarvittaisiin hyvä valaistus osaston oleskelutilaan, mutta emme katso sitä suureksi ongelmaksi. Yrttiviljelystä osastolla on jo kokemuksia miesten osaston puolelta ja ajattelimme, että tämä olisi hyvä jalkauttaa myös tulevalle naisten osastolle.

Ruoanlaiton opettelu nousi esiin yhdessä haastattelussa. Meistä olisikin erittäin hyvää ohjelma-toimintaa harjoitella ruuanlaittoa yhdessä ohjatusti. Vantaan vankilassa on entistä laitoksen keittiöhenkilökuntaa, jotka ovat kouluttautuneet ohjaajiksi ja he sopisivat erittäin hyvin vetämään ”kokkauskursseja” pienissä ryhmissä. Tämä voitaisiin toteuttaa vaikkapa siten, että avoimemman osaston vangit jaettaisiin kahdeksi ryhmäksi ja vuoroviikoin he tekisivät ruokaa, jota nautittaisiin siten yhdessä. Tämä voisi auttaa luomaan avoimemmalle osastolle yhteisökontoutusmallin mukaista vertaistuellista ilmapiiriä. Siinä vahvistuisi sosiaaliset taidot ja vuorovaikutus. Syntyisi tärkeää yhdessä tekemistä henkilökunnan kanssa ja yhdessä onnistumisen tunteita.

Liikunnan suhteen mietimme miten usein siihen olisi mahdollisuus, kuka sitä ohjaisi ja missä liikuntaa olisi mahdollista harrastaa. Luonnollisesti kaikilla on mahdollisuus tunnin ulkoiluun, mutta emme katso sitä riittäväksi. Mieleemme heräsikin kysymys, olisiko naisille mahdollista saada ihan oma liikunnanohjaaja? Sellainen, joka osaisi ottaa naisten liikunnalliset tarpeet huomioon ja pystyisi keskittymään pelkästään heidän kanssaan toimimiseen. Tulevan osaston tiloissa on jo pienehkö liikuntatila. Tila voisi sopia hyvin varsinkin osastolle, jossa on tutkinnallisia eristyskokoja. Jokaisella osaston naisella saattaisi näin ollen olla jopa muutaman kerran viikossa tilaisuus liikunnan harrastamiseen ohjatusti. Vastaavasti avoimemman osaston naistutkintavangit voisivat ohjatusti käydä kahtena ryhmänä muutaman kerran viikossa vankilan liikuntasalilla. Näin tutkimuksessa esiin noussut liikunnan tarve saataisiin tasapuolisesti tyydytettyä.

Mietimme myös avoimemmalle osastolle kerran viikossa järjestettävää osastokokousta, jossa naiset voisivat käydä läpi esimerkiksi osaston toimintoihin liittyviä itselleen tärkeitä asioita. Tilaisuus voisi olla ”sana on vapaa” tyyppinen, ja kaikki voisivat tuoda ideoitaan ja itseään askarruttavia asioita esille. Tällaisia asioita voisi esimerkiksi olla mitä liikuntaa harrastetaan seuraavalla viikolla ohjatusti tai mitä ruokaa voitaisiin kokkailla yhdessä osastolla. Mahdollisesti osaston ilmapiiriin vaikuttavia asioita voitaisiin ratkoa restoratiivisessa hengessä kokouksessa. Tällaisilla asioilla annettaisiin vähäinen, mutta vangille merkityksellinen vaikuttamisen mahdollisuus osaston asioihin. Luonnollisestikin osallistuminen olisi kaikille täysin vapaaehtoista ja jonkun henkilökuntaan kuuluvan pitäisi olla läsnä tilaisuudessa. Kokous loisi yhteisöllisyyttä ja opettaisi sosiaalisia taitoja.

Haastatteluissa esiin noussut Norjasta lähtöisin oleva VINN keskustelu- ja motivointiohjelma koettiin hyväksi erityisesti naisvangeille tarkoitettuna ohjelmana. Huomasimme, että sitä ei ollut mainittu Vantaan vankilan palvelukartassa. Olisiko tämä mahdollisesti sellainen ohjelma, jonka jalkauttamista Vantaalle pitäisi miettiä?

Erityisen tärkeää on tunnistaa ja huomioida naisvankien toimijuuden erot. On olemassa niin sanotut ”tekijä” naisvangit, jotka ovat olleet aktiivisessa roolissa rikoksissaan ja sitten on olemassa naisrikoksenteelijät, joissa on tunnistettavissa myös aiempaa traumaa ja jotka ovat joutuneet myös uhriksi esim. miespuolisen henkilön toimesta. (Salovaara 2019.) Tällaisia ovat mm. ihmiskaupan uhrit. Ihmiskaupan uhrien näkökulmasta olisi parempi, jos heidän tilanteeseensa päästäisiin kiinni jo aiemmassa vaiheessa. Siksi ongelman keskiöön nousee ammattitaito tunnistaa uhreja, kun esitutkinta on vielä käynnissä.

Naisvangit tilastojen valossa kappaleessa kävi hyvin ilmi naisvankien heikko koulutustaso. Jokaisella naisella tulisi olla käytynä toisen asteen tutkinto tai vähintään peruskoulu, joka edesauttaisi pääsyä jatko-opiskelemaan ja työmarkkinoille. Siksi mielestämme olisi tärkeää pohtia mahdollisuutta tarjota myös koulutusta. Koulutusta voisi tarjota jossakin muodossa jo esitutinnan venyessä ajallisesti yksilöopetuksena, tai vaihtoehtoisesti pienryhmissä hovioikeutta odottaville. Toki tämä vaatii henkilössä itsessään tapahtuvaa muutoshalukkuutta. Tässä henkilökunnan rooli on tärkeä samoin kuin vertaistuen saanti. Tulohaastattelussa tulisi kartoittaa naistutkintavankien koulutusta ja miten sitä voitaisiin kehittää jo tutkintavankeus aikana. Olisi hyvä pohtia mahdollisia yhteistyösopimuksia eri oppilaitosten kanssa, jotta voitaisiin luoda esim. verkkokurssimuotoisia etäopiskelu mahdollisuuksia digitaalisen vankila konseptin tiimoilta. Naisvangeille olisi myös hyvä olla osastolla tietoa kaikista niistä tahoista, joista he saavat apua ongelmiinsa. Vastuuvirkamiehen rooli korostuu tässä asiassa, koska hänen pitäisi olla se, joka toimii vangin ja eri sidosryhmien välisenä yhdyshenkilönä kartoittamassa vangin kanssa yhdessä erilaisia voimaannuttavia ja eteenpäin työntäviä vaihtoehtoja.

Mietimme myös tutkimuksen valossa esiin tullutta vertaistuen merkitystä. Vankiloissa se tarkoittaa pääsääntöisesti toista vankia. Kokemusasiantuntijoita on viime vuosina koulutettu jonkin verran. Ongelmana näemme heidän käytössään vankilaolosuhteissa sen, että he eivät pääse viiteen vuoteen viimeisen tuomionsa jälkeen vankiloihin tekemään työtä. Tähän pitäisi saada muutos tavalla tai toisella. Olisiko se sitten nykyaikaisen digitekniikan ja valvonnan käyttöönotto mahdollisuuksien mukaan. Tästä saattaisi olla suurta hyötyä varsinkin avoimemman puolen naistutkintavangeille. Vertaistuen katsottiin kuitenkin auttavan vankia jaksamaan tutkintavankeusprosessia ja luovan uskoa muutoksen mahdollisuuteen.

Tämän opinnäytetyn myötä tulimme siihen johtopäätökseen, että henkilökunnalla täytyy olla hyvä tiedot ja taidot työskennellessään naisvankien kanssa. Mielestämme olisi hyvä valtakunnallisesti kartoittaa tämänhetkistä osaamista. Tämän pohjalta voisi miettiä tarvittavaa lisäkoulutuksen tarvetta, jotta naisten kanssa työskentely olisi sillä tasolla, miten sen nykyään odotetaan olevan.

Tutkimus olisi hyvä suorittaa kyselytutkimuksena koko henkilökunnalle, eikä pelkästään tällä hetkellä naisvankien kanssa työskenteleville. Tämä sen vuoksi, että jokainen alalla

työskentelevä kohtaa myös rikoksesta epäiltyjä, tai tuomittuja, naisia jossakin vaiheessa uraansa. Silloin olisi hyvä olla edes jonkunlaiset perustiedot, jotta kohtaamisesta tulisi onnistunut.

Lähteet

Painetut

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino

Hirsijärvi, S & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Pollock, J. 1998. Counseling Women in Prison. Englanti: Thousand Oaks, CA : SAGE

Työskentely rikostaustaisen naisen kanssa 2021. Rikosseuraamuslaitos. 1. Painos. Lahti: Rikosseuraamuslaitos Lahden toimipaikka.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vilkkä, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus

Sähköiset

EOAK/1626/2018 päätös 17.6.2020. Viitattu 4.1.2022.
<https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/1626/2018>

Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus 2020. Viitattu 29.12.2021
<https://www.oikeusasiamies.fi/documents/20184/42383/2020-fi/b5bc6780-d9cd-41a7-adb6-2f0a5dc29b5f>

Heuni 2020. Työperäisen ihmiskaupan paljastaminen. Viitattu 3.2.2022
[https://heuni.fi/documents/47074104/0/FIN-InvestigationAid_lyhempi_Web_15072020+\(1\).pdf/ff3825c6-5b20-8cfe-fe4b-48f52305060a/FIN-InvestigationAid_lyhempi_Web_15072020+\(1\).pdf?t=1606998833324](https://heuni.fi/documents/47074104/0/FIN-InvestigationAid_lyhempi_Web_15072020+(1).pdf/ff3825c6-5b20-8cfe-fe4b-48f52305060a/FIN-InvestigationAid_lyhempi_Web_15072020+(1).pdf?t=1606998833324)

Ihmiskauppa.fi 2022. Ihmiskaupan tunnusmerkkejä. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. Viitattu 29.3.2022
<http://www.ihmiskauppa.fi/files/174/ihmiskaupan-tunnusmerkkeja.pdf>

Joukamaa, M & työryhmä. 2010. Rikosseuraamusasiakkaiden terveys, työkyky ja hoidontarve. Rikosseuraamuslaitos 1/2010. Viitattu 16.3.2022
https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/6AqMACEr8/RISE_1_2010_Rikosseuraamusasiakkaiden_terveys_tyokyky_ja_hoidontarve.pdf

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986. Viitattu 20.12.2021
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Mielenterveystalo.fi 2022. Omahoito. Omahoito ja oppaat. viitattu 4.4.2022
<https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/itsehoito/Pages/default.aspx>

Perustuslaki 737/1999. Viitattu: 22.12.2021
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki>

Putkonen, H. 2011. Suomalaisten naisten väkivalta. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim numero 12. 2011;127(12):1212-8. Viitattu 12.12.2021
<https://www.duodecimlehti.fi/duo99623>

Rikosseuraamuslaitos 2017. Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissäännöt. Viitattu 15.12.2021
https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/MZQ5slnl7/Vankeinhoidon_va776himma776issa776a776nno776t_low.pdf

Rikosseuraamuslaitos 2019a. Tilastoja. Viitattu 4.12.2021
https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/pjx6k2qbp/Rikosseuraamuslaitoksen_tilastollinen_vuosikirja_2019_ISSN_2242-6957_verkojulkaisu.pdf

Rikosseuraamuslaitos 2019b. Organisaatio. Viitattu 5.4.2022
<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/organisaatio.html>

Rikosseuraamuslaitos 2020a. Valvontarangaistus. Viitattu 8.1.2022
<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamukset/valvontarangaistus.html>

Rikosseuraamuslaitos 2020b. Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 7.1.2022
<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos.html>

Rikosseuraamuslaitos 2020c. Arvot ja strategia. Viitattu 1.4.2022
<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/arvot.html>

Rikosseuraamuslaitos 2021. Vantaan vankila. Viitattu 11.12.2021
<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjajhteystiedot/vankilat/vantaanvankila.html>

Roslund, R. 2020. Suomen vankiloissa viruu ihmiskaupan uhreja - naisia on pakotettu huume-kuriireiksi ja prostituutioon, lopuksi heidät on passitettu vankilaan. Yle uutiset. Viitattu 25.1.2022
<https://yle.fi/uutiset/3-11604761>

Salovaara, U. 2019. Päihteet ja nais erityisyys. Haaste 4/2019, 24-25. Viitattu 2.1.2022.
<https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste42019/paihteetjanais erityisyys.html>

Päätöslauselma 2015/70/125/UN: Ns. Nelson Mandela -säännöt. Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissäännöt. Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous. Viitattu 8.1.2022.
https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/175

Miller, N & Najavits, L. 2012. Creating trauma-informed correctional care: a balance of goals and environment. European Journal of Psychotraumatology Volume 3 (1), 2-5. V
<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.3402/ejpt.v3i0.17246?needAccess=true>

Tammi-Moilanen, K. 2020a. Naisvankien erityiskysymyksiä. Videoluento-3. Vaatii käyttöoikeuden. Viitattu 9.1.2022. https://canvas.laurea.fi/courses/3152/pages/videoluento-3?module_item_id=122177

Tammi-Moilanen, K. 2020b. Naisvankiselvitys. Rikosseuraamuslaitos 4/2020. Viitattu 2.1.2022.
https://www.rikosseuraamus.fi/material/collections/20201019102643/7LDL7zoyH/Naisvankiselvitys_-_Selvitys_naisvankien_olosuhteista%2C_toiminnoista_web.pdf

Tammi-Moilanen, K. 2020c. Nais erityinen rikosseuraamustyö. Videoluento-4. Vaatii käyttöoikeuden. Viitattu 4.4.2022.
https://canvas.laurea.fi/courses/3152/pages/videoluento-4?module_item_id=122180

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2020. Alkoholijuomien kulutus 2020. Viitattu 22.10.2021.
<https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/paihteet-ja-riippuvuudet/alkoholi/alkoholijuomien-kulutus>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 27.12.2021.
https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tutkintavankeuslaki 768/2005. Viitattu 8.12.2021 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050768?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=tutkintavankeuslaki>

Louhiala, P. 2018. Tutkijan ssidonnaisuudet. Vastuullinen tiede, Tutkimusetiikka ja tiedeviestintä Suomessa. Viitattu 5.1.2022
<https://vastuullinentiede.fi/fi/tutkimuksen-suunnittelu/tutkijan-sidonnaisuudet>

Vankeuslaki 767/2005. Viitattu 8.12.2021
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=vankeuslaki>

Viitanen, P. 2013. The Health, Work Ability and Healthcare Needs of Finnish Female Prisoners. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Tampere: Tampere University Press and author. Viitattu 15.3.2022
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/68299/978-951-44-9206-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. Viitattu 25.12.2021
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Yhdenvertaisuuslaki>

Julkaisemattomat

Vantaan vankila 2020. Työjärjestys.

Vantaan vankila 2017. Palvelukartta.

Kuviot

Kuvio 1: Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiokaavio (Rikosseuraamuslaitos 2019b)	8
Kuvio 2: Rikosseuraamuslaitoksen strategiakartta (Rikosseuraamuslaitos 2020c).	9

Taulukot

Taulukko 1: Tutkimuksen analysointi tehdyn teemoittelun valossa.	19
---	----

Liitteet

Liite 1: Suostumus opinnäytetyöhön osallistumisesta	44
Liite 2: Haastattelukysymykset	45
Liite 3: Kutsu haastatteluun opinnäytetyötä varten	46
Liite 4: Visuaalinen teema analyysi	47

Liite 1: Suostumus opinnäytetyöhön osallistumisesta

suostumus opinnäytetyöhön osallistumisesta

Olen saanut tietoa opinnäytetyön tarkoituksesta sekä tavoitteista. Olen myös tietoinen, että antamani haastattelu tallennetaan ja käsitellään opiskelijoiden toimesta.

Olen tietoinen haastatteluaineiston käsittelystä, käyttäjistä säilyttämisestä ja tuhoamisesta. Ymmärrän, että henkilötietojani ei tulla käsittelemään opinnäytetyössä mitenkään.

Osallistumiseni haastatteluun on täysin vapaaehtoista. Voin perua osallistumiseni haastatteluun missä vaiheessa tahansa, eikä minun tarvitse perustella valintaani.

Annan suostumukseni haastatteluun osallistumisestani ja haastattelussa tuottamani aineiston käytöstä opinnäytetyössä.

Paikka ja päiväys: _____

Haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys:

Opinnäytetyön tekijöiden allekirjoitus ja nimenselvennys:

Liite 2: Haastattelukysymykset

Haastattelukysymykset

Millaisia asioita tulisi sinun mielestäsi ottaa huomioon naisten osaston vankilarakenteissa?

Miten naisten taustat ja heidän mahdolliset traumansa otetaan huomioon vankilassa?

Miten traumatausta pitäisi ottaa huomioon ohjelmatoimintaa suunnitellessa?

Miten naisvangit hyötyvät ohjelmatyöstä?

Minkälaisia vaikutuksia ohjelmatyöllä on uusintarikollisuuteen?

Millaisia haasteita naisvankien tutkintavankeusajan alkuun liittyy?

Miten naistutkintavankien taustoja pitäisi kartoittaa vankilaan saapuessa?

Minkälaisia erityispiirteitä liittyy tutkinnallisesti eristetyn vangin kanssa tehtävään yksilötyöhön?

Minkälainen ohjelmatyö sopisi naisosastolle, jonka asukkailla ei ole enää tutkinnallisia eristyksiä?

Mitkä ovat ensimmäiset toimenpiteet naistutkintavangin saapuessa vankilaan, jotta saataisiin luotua alusta lähtien toimiva kokonaisuus vankeusaikaa ajatellen?

Mitä henkilökunnan tulee ottaa huomioon naistutkintavankien kanssa työskennellessä?

Minkälainen koulutus olisi hyväksi naistutkintavankien kanssa työskenteleville?

Liite 3: Kutsu haastatteluun opinnäytetyötä varten

Hei,

Opiskelemme Laurea ammattikorkeakoulussa. Opintomme ovat siinä vaiheessa, että teemme opinnäytetyötämme aiheesta Vantaan vankilan perustettavan naistutkintavankiosaston mahdollisista toiminnoista. Keräämme tietoa aiheesta, jotta tulevasta osastosta tulisi toiminnoiltaan mahdollisimman hyvin naisia palveleva kokonaisuus heti tutkintovankeuden alkumetreistä alkaen ohjelmatoimintojensa osalta. Keräämme nyt haastattelumateriaalia eri toimijoilta saadaksemme mahdollisimman hyvän kokonaiskuvan olemassa olevista tarpeista.

Olisiko juuri sinulla hetki aikaa haastattelulle asian tiimoilta?

Haastatteluun olisi hyvä varata aikaa noin tunnin verran. Tulemme tallentamaan haastattelun. Materiaalia tulemme käsittelemään täysin luottamuksellisesti ja niin, etteivät henkilötietosi tule ilmenemään mitenkään opinnäytetyössämme. Haastattelumateriaalin tulemme tuhoamaan heti opinnäytetyömme valmistuttua.

Osallistumisesi haastatteluun tulee olemaan täysin vapaaehtoista ja voit perua osallistumisesi haastatteluun ihan missä vaiheessa tahansa perustelematta asiaa sen enempää. Haastatteluun osallistuessasi tulet kuitenkin antamaan suostumuksesi tuottamasi aineiston käytöstä opinnäytetyössä.

Jos kiinnostuit aiheesta, niin ole meihin yhteydessä asian tiimoilta, niin sovitaan haastatteluaika. Näin korona-aikana tekisimme haastattelun mieluiten Teamsin välityksellä, mutta tarvittaessa myös henkilökohtaisella tapaamisella.

Mikäli haluat osallistua, toimitamme kysymykset ennen haastattelua, jotta voit tutustua niihin etukäteen.

Ystävällisin terveisin,

Laurea rikosseuraamusalan sosionomiopiskelijat

SRV220KA

Aku Komulainen ja Jouko Niittymäki

Liite 4: Visuaalinen teema analyysi

